

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDSKRIFT FÖR HEMMET,

TILLEGNAD

NORDENS QVINNOR.

1878.

20:e årgången.

3:e häft.

Innehåll:

	Sid.
16. Förkärlek. Poem af <i>C. D. af Wirsén</i>	115.
17. Eolsharpan. Poem af <i>Edv. Bäckström</i>	118.
18. Frågan om kvinnans rätta ställning i samhället och familjen, 2. Af <i>L. H. Åberg</i> . (Forts.)	119.
19. Ett besök i riksdagens kamrar 1878. Första kammaren, af ??	129.
20. Grefve Kasimir. Berättelse af <i>Amanda Kerfstedt</i>	145.
21. H. W. B. Till L. B.	189.
22. Önskemål för en fortsatt reform af vår kvinnoundervisning ...	191.
23. Mönster till flossamatta	194.
Minneslista för tidningsläsare. Breflåda m. m. Se omslaget.	

STOCKHOLM,

P. A. NORSTEDT & SÖNERS FÖRLAG.

16. Förkärlek.

Älskar jag vandra öfver
Doftande äng af klöfver,
Väpling att plocka, höra
Ringa emot mitt öra
Klockor från byn en qväll —
Är mig dock mer förtrogen,
Långt mera ljuflig skogen,
Full utaf fogelbon,
Tjärnen, som sabbat firar,
Kärret, der odon spirar,
Mossöfverdragen håll,
Solstoft, som vänligt dammar
Fram mellan furustammar,
Der, hvart jag blicken vänder,
Vimlande stå legender,
Sagor ur forndagstron,
Der i de höga träden
Brusar i djupa qväden
Vindarnes orgelton.

Älskar, när qvällen är inne,
Läsning och glam mitt sinne,
Språk om hvad skalder sjungit
Eller en konstnär tvungit
Mäktigt ur marmorn ut —
Mer, när jag öfverväger,

Älskar jag barnets läger,
 Älskar att stanna der,
 Lyssna på andedragen,
 Lugna som böljeslagen
 Gå, när en dag är slut,
 Älskar, när månsken faller
 In genom fönstergaller
 Rätt på hans gunghäst, tänka:
 Snart skall den lille länka
 Färden, som pligten lär,
 Stridernas fåle styra
 Eller, i salig yra,
 Fålen som vingar bär.

Älskar jag sång om ära,
 Höra, hur hjeltar skära
 Herrligt i middagsdager
 Bragdernas friska lager,
 Stormande ryktets höjd —
 Mer dock än segersången
 Sången om undergången
 Blifvit mig dyr och skön;
 Mest den, som vägen rödde,
 Mest den, som föll och blödde,
 Skänker mig tacksam fröjd;
 Mera än glädjen nöden,
 Mer än triumfen döden,
 Mera än lyckosvallet
 Offrande hjeltedefallet
 Bringar jag prisets lön.
 Hektor och ej Peliden
 Syntes mig störst i striden,
 Ädlast i stormens dån.

Älskar jag se en tärna
 Stråla som festens stjerna,
 Älskarns pokal kredensa,
 Blända och öfverglänsa,
 Varm som en Tizians bild —
 Heldre jag går till vården
 Borta på kyrkogården,
 Lyssnar på almens sus,
 Lyssnar på sparfvens pickning,
 Ser, hur med söm och stickning
 Enkan der sysslar mild:
 Sjunkande dagens glitter
 Huldt på hvar maska sitter,
 Flyende aftonsolen
 Skimrar på trädgårdsstolen;
 Tätt invid dödens hus
 Barnen på gräs och tufva
 Leka som hök och dufva,
 Qvällen är sommarljus.

Älskar jag skämt som spritter,
 Lärkornas jubelqwitter,
 Menskornas muntra vimmel
 Under en molnfri himmel,
 Löjen förutan tal —
 Fjerran från allfarvägen
 Är dock min fröjd belägen,
 Dväljes min själs behag
 Djupt i de lundars gömma,
 Der edra toner strömma,
 Koltrast och näktergal!
 Der i den mörka dager
 Lyckan är vemodsfager;

Skuggan, som sänks deröfver,
 Oron till glömska söfver,
 Dämpar mitt hjertas slag:
Der under lönnars susning
 Fann jag till min förtjusning
 Diktens viol' en dag.

C. D. af Wirsén.

17. Eolsharpan.

När första maj är inne
 Strax tror den kulna norden,
 Hur ofta den bedrogs, att våren stundar;
 Och hvarje trofast sinne
 Med glädje ser på jorden
 Att än är hon ej död, hur blek hon blundar.
 Så jag till vårens lundar
 Gick ut, trots nordanvinden,
 Den sträfva, skarpa.
 Dock — ej ett blad bar linden:
 Jag såg der blott en halfskynd eolsharpa.

Och istungt, utan skoning,
 Bäst jag om vårlif drömde,
 Ett stormmoln kom och flingor såg jag snöga.
 I drifvans hvita boning
 Den skygga sippan gömde
 Sig, skrämnd, med tårar i sitt mörckblå öga.
 Blott harpan från det höga
 Gaf tröst för hvad jag miste.
 I välljud klara
 Min suck hon hördes svara,
 Att *hon* af stormen blott som smekning visste.

Du första maj för lifvet,
 Du paradis som knoppas,
 Du väna ungmö, hemljuf, blid och fager!
 Blir ock af Dig mig gifvet
 Att våren som jag hoppas
 Mitt hjertas tro med vinterköld bedrager;
 Min tillflykt då jag tager
 Till den som tröst mig bringar,
 Den trogna våren,
 Som skalden vann af åren,
 Der blomstren kunna dö, men harpan klingar.

Edv. Bäckström.

18. Frågan om kvinnans rätta ställning i samhället och familjen.

2. Om kvinnans plats uti och betydelse för det mänskliga samhället i allmänhet.

(Forts.)

Vi hafva i det föregående sökt angifva det allra allmän-
 naste af de egenskaper, dem vi ansett vara för kvinnan ut-
 märkande, samt de allmännaste förutsättningarna för att rätt
 uppskatta hennes höga värde och bestämmelse. Vi gå nu
 att af det sagda göra tillämpning på frågan om hennes rätta
 plats i samhällslifvet. Denna fråga fördelar sig i tvänne,
 hvilka man beklagligen allt för ofta sammanblandat.

Man kan nämligen betrakta den uppkastade frågan an-
 tingen ur juridisk eller ur moralisk synpunkt. I förra fallet
 skulle dess besvarande innebära en redogörelse för kvinnans
 juridiska rättigheter i allmänhet, eller huru långt hennes fria
 beslutande rätt sträcker sig. Med särskildt afseende på arten

och vidden af de för qvinnan möjliga arterna af lifsverksamhet eller yrken skulle den fråga, som här borde besvaras, lyda sålunda: Hvilken *eger rätt att besluta*, hvilken den verksamhet skall vara, åt hvilken qvinnan skall egna sig eller icke egna sig? Besvarandet af denna fråga tillhör rättsvetenskapen, väl icke den egentliga juridiken eller vetenskapen om den gällande lagen hos ett visst folk, men vetenskapen om de eviga, oföränderliga normer för bestämmandet af hvarje människas fria beslutande rätt, af hvilka denna lag bör vara ett uttryck. — I senare fallet åter, eller om frågan ur moralisk synpunkt upptages, skulle besvarandet innebära en redogörelse för den särskilda moraliska kallelse, de sedliga pligter, qvinnan såsom sådan eger, och med särskildt afseende på verksamhets-sferen skulle frågan lyda: Hvilken eller hvilka äro de lifsuppgifter, för hvilka qvinnan är lämplig och användbar och dem hon följaktligen *kan vara förpligtad* att fullfölja? Dess besvarande, så vidt det ur allmängiltiga grunder är möjligt, tillhör ytterst etiken eller sedeläran, ehuru de väsentligaste bidragen till dess lösning måste hemtas ur faktiska rön-på det psykologiska området.

Det ligger stor vikt uppå, att dessa frågor ej med hvarandra sammanblandas. Ett är att säga, *hvem* som i ett visst fall *eger rätt* att besluta, ett annat att säga, *hvad* han eller hon, i detta afseende *bör* besluta. Vi kunna här icke inlåta oss på någon fullständig utredning af denna skilnad, som för den praktiska filosofien i allmänhet eger den största vikt, och hvars förbiseende icke blott inom vetenskapen, utan jemväl inom det praktiska lifvet medfört de största vådor, nämligen despotism å ena sidan, förslappad ansvarighetskänsla och en tendens att vilja på andra skjuta ansvaret för sina handlingar å den andra. För antikens folk existerade denna skilnad i allmänhet icke. Samhället hade här rätt att sträcka sin reglerande verksamhet beträffande sina medborgare ända ned

till lifvets minsta detaljer. Den kristna religionens stiftare har fästat uppmärksamheten på honom genom att draga en bestämd gräns mellan samhällsmaktens och den enskildes rättigheter och skyldigheter. »Gifver kejsaren, det kejsaren tillhör, och Gud, det Gud tillhör», säger han. Och småningom har han ock arbetat sig till erkännande bland de kristna folken.

Om vi nu till besvarande upptaga den första frågan, den om kvinnans juridiska rättigheter, så nekas visserligen icke, att könsskilnaden kan vara en sådan åtskilnad människor emellan, som kan modifierande inverka på deras juridiska rättssferer, men framför allt måste man fasthålla, att egenkapen att vara kvinna ej på minsta sätt innebär ett hinder för eller en inskränkning i den fulla menskligheten. En följd häraf måste blifva den, att kvinnan bör komma i åtnjutande af alla de rättigheter, som tillkomma människan såsom sådan eller äro en följd af den rena menskligheten, så väl i och för sig som såsom medlem af ett mänskligt samhälle, ty att vara samhällsmedlem måste obestriddligen anses såsom något för människan väsentligt. Först genom det senare få hennes rättigheter sin juridiska karakter. De (juridiska) rättigheter, dem människan har blott på grund deraf, att hon är medlem af rätts-samhället eller staten, och hvilka följaktligen ej förutsätta något annat än detta allena, benämnas de »ovilkorliga», och dem måste kvinnan följaktligen helt och oafkortadt besitta. Hit räkna vi först och främst hennes rättighet att såsom myndig statsmedlem sjelf förfoga öfver sin person och sin egendom, hvartill naturligtvis måste räknas rättigheten att fritt och utan att behöfva begära »giftomans» samtycke råda öfver hjerta och hand. Dessa rättigheter hafva visserligen numera blifvit lagligen tillförsäkrade den ogifta kvinnan¹⁾. Men till

¹⁾ Förbise må man dock ej det omotiverade stadgandet, att ogift kvinnas omyndighetsålder utsträcker fyra år utöfver mannens, samt att hon under samma

dessa ovilkorliga rättigheter, i hvilka staten blott i vissa abnorma fall *har rättighet* att göra inskränkning, räknar man äfven den, att sjelf få bestämma sitt lefnadsyrke¹⁾ Följaktligen bör ock denna rättighet lagligen tillförsäkras qvinnan.

Vi anmärka blott, att man här, som i alla lifvets förhållanden, bör noga märka, att fråga blott kan vara om ett successivt närmande till idéens fulla förverkligande, ej att med ett enda slag omskapa de bestående förhållandena. Äfven i förevarande afseende bör man följaktligen blott småningom och i mån af stigande samhällsutveckling närma sig målet. Detta innebär ej en eftergift i rättvisans fordringar, blott att dessa fordringar skola uppfyllas så, som det under för handen varande förhållanden är möjligt.

Den ena af de framkastade frågorna erbjuder följaktligen inga betydande svårigheter, så framt fråga är, ej om tillämpningen i särskilda fall och under gifna förhållanden, utan om uppställandet af den allmänna principen. Svårare blifver emellertid den andra frågans besvarande. Äfven om man antager, att den af oss framställda åsigten om qvinnans väsende vore den rätta, så äro de dervid angifna bestämningarne allt för allmänna, för att derur några bestämda slutsatser skulle kunna dragas med afseende på de särskilda verksamhetsarter, för

---

tid står under giftoman. Enda skälet till ett dylikt stadgande skulle väl vara, att qvinnan senare utvecklas än mannen, men detta har väl åtminstone intet stöd i erfarenheten. Om de *sociala* förhållanden, som ännu ofta lägga hinder i vägen för qvinna att *utöfva* dessa sina rättigheter, få vi längre ned tillfälle att yttra några ord. Om *gift* qvinnas rättigheter skall talas i tredje delen af vår uppsats.

¹⁾ Boström: Grundlinier till den Filosofiska statsläran § 95 mom. 4. Att bevisa denna sats torde här vara öfverflödigt, då den väl numera näppeligen lärers bestridas, om ej af vissa kommunistiska och socialistiska riktningar. Blott med afseende på qvinnan har man ej gjort tillämpning. Förunderliga motsägelse! (Hvad för öfrigt angår, att denna rättighet af Boström inskränkes till de »privata» lefnadsyrkena, så innebär detta blott, att staten kan för inträde i sin tjänst fordra vissa kompetensvilkor och åt sig sjelf förbehålla en pröfningsrätt i hvarje fall, hvilken af möjliga sökande den anser till embetet tjenligast, ej att halva antalet statsmedlemmar skulle oberoende af detta böra derifrån uteslutas.)

hvilka qvinnan vore företrädesvis egnad. Ur en direkt erfarenhet åter kan föga derom slutas. Dels har qvinnan ännu haft för litet tillfälle att försöka sig i lifvets särskilda uppgifter, dels måste det, äfven om en rikare erfarenhet vore vunnin, alltid anses förhastadt att sluta från hvad, som gäller i många fall till hvad, som gäller i alla fall, helst de menckliga anlagen, icke mindre än de olika verksamhetsarterna, kunna skifta i oändlighet. Såsom konstant regel härvid må emellertid på grund af det sagda uppställas, först och främst, att man omsorgsfullt bör se till, att qvinnan får fritt och obegränsadt, utan att hindras vare sig af något juridiskt eller socialt tvång, utveckla sig i allt, som hos henne måste anses vara gifvet, på grund af hennes egenskap att vara menniska, oberoende af de särskilda egenskaper, som måste anses såsom en följd, deraf att hon är qvinna. Får ej det allmänt menckliga utvecklas såsom en fast bakgrund för det för qvinnan egendomliga, så förlorar detta senare lätt sin fasta hållning, och renheten i dess idéella innehåll grumlas. Vi betona särskildt, att icke blott de juridiska, utan jemväl och framför allt de *sociala* hindren böra undanrödjas.

Mycket har obestridligen i senare tider blifvit gjordt härutinnan, men mycket återstår dock ännu att önska. Qvinnans rätt att såsom myndig statsmedlem sjelf få förfoga öfver sin person och sin egendom, att sättas i tillfälle att tillfredsställa det behof af klarhet och genom sjelfständig pröfning vunnin öfvertygelse i lifvets viktigaste frågor, som skaparen så djupt rotat hos hvarje menniska, hafva väl på senare tider blifvit erkända, men många, företrädesvis sociala fördomar lägga ännu hinder i vägen för dess fulla genomförande. Man må ej föreställa sig, att qvinnan härigenom skulle göras oskicklig till uppfyllandet af sina pligter såsom maka och moder — hon skulle tvärtom blott klarare och djupare fatta dessas värde och betydelse. Ingen menniska kan

genom att hållas kvar i ett teoretiskt och praktiskt omyndighetstillstånd göras skicklig till någon mensklig lifsuppgift, ty människans bestämmelse är att icke blott genom känslans innerlighet och djup, utan jemväl på fullt menskligt sätt, det är med sitt förstånd och sin vilja, fatta sig sjelf och sin himmelska arfvedel i ljuset. Det är återigen genom att föreställa sig, att en ursprunglig strid eger rum mellan det allmänt menskliga och det särskildt qvinliga som man kommit att förbise detta. Och huru högt man då än må försäkra sig tänka om qvinnans värde och bestämmelse, drifves man dock genom sakernas nödvändiga sammanhang till en låg och sinlig uppfattning af henne. Ty der det öfversinliga lifvet ej får framträda i en afgjordt mensklig form, der lyckas man ej hålla det fritt från inblandning af lägre beståndsdelar.

Vid qvinnans uppfostran borde derfore en särskild vigt läggas på utvecklingen af det allmänt menskliga och i sammanhang med genomgripande reformer af samfundslifvet — af mer social än juridisk natur — borde en fullt sjelfständig social ställning tillförsäkras henne.

Men vidare eger ock qvinnan sina specifika egenskaper såsom qvinna. Detta det specifikt qvinliga bör ock utvecklas i alla möjliga former, som för detsamma äro tänkkara. En följd häraf är, att qvinnan ej allt för mycket bör inskränka sin verksamhetssfer, på samma gång hon vet att bibehålla sin egendomliga plats inom samfundsordningen. Det qvinligas utveckling hämmas lika väl genom försummelse i det ena som i det andra afseendet.

En för sig egendomlig lifsuppgift eger den gifta qvinnan obestriddigen i det trogna uppfyllandet af sina pligter såsom maka och moder. Att vilja härtill inskränka hennes verksamhet vore emellertid i det närmaste lika oriktigt som att vilja inskränka mannens dertill att vara make och fader. Det torde nemligen vara väl förhastadt att föreställa sig, att de

nämnda pligterna — med hvilka vården om det gemensamma hushållet ej är att förblanda — vore af den beskaffenhet, att de, i allmänhet taget, ensamma toge en människas hela verksamhet i anspråk.

Till makans pligter plägar vården om det gemensamma hushållet ofta räknas. Det torde emellertid vara temligen förhastadt att anse det såsom något, som skulle följa ur familjens allmänna begrepp eller öfver hufvud taget kunde anses vara för familjen väsentligt, att hustrun derom toge omedelbar vård. Huru lämplig än en dylik anordning ofta torde vara, så hör hon dock likasom hvarje yttre anordning och fördelning af arbetet obestriddigen till det mer eller mindre tillfälliga och oväsentliga, och onekligen kunde härvid flera anordningar ydtagas, som i många afseenden skulle erbjuda fördelar framför denna. I allmänhet torde det påståendet ej vara förhastadt, att det är saknaden af det verkliga inre lifvet, som förmår människan att lägga en så afgörande vikt på det yttre, mer eller mindre tillfälliga, som man ofta finner vara händelsen. Enligt den af oss i den första afdelningen af denna uppsats framställda åsigt är det väsentliga i familjen *det inre personliga samlif*, som måste ega rum mellan dess medlemmar. Der detta lif saknas, söker man ersätta det genom vissa yttre anordningar. Till denna och dermed sammanhängande frågor få vi tillfälle att längre fram återkomma. Här anmärka vi blott, att den naturliga frestelsen för dem, som hylla dylika läror, måste vara en förblandning af väsentligt och oväsentligt¹⁾.

Kan man emellertid ej anse det såsom något för familjelifvet väsentligt, att en sådan verksamhet inom detta anvisas husmodren, att hvarje annan verksamhet väsentligen försvåras eller omöjliggöres för den senare, så måste tydligen familjelifvet ej anses lägga hinder i vägen för en rikare qvinlig

¹⁾ Jmf. vår ofvan citerade afhandling: Om familjens begrepp och väsentligaste grundformer, pag. 189, 190.

lifsuppgift. En framtida rikare erfarenhet må det vara förbehållet att visa, till hvilken art af verksamhet, qvinnan i allmänhet lämpar sig. Men för vinnandet af denna erfarenhet må hon försöka sig inom skilda områden af menskligt lif. Och hvar gränsen i speciella fall fördragas, måste alltjemt bero på individuella anlag och förhållanden. Att emellertid andra lifsuppgifter än de, som falla inom familjen, finnas, för hvilka qvinnan är särdeles väl lämpad, ja i hvilkas utöfning hon t. o. m. öfverträffar mannen, torde erfarenheten redan hafva bekräftat.

Såsom resultat af vår föregående undersökning kunna vi sålunda framställa följande såsom önskningsmål:

1:o Att full *juridisk* rätt bör tillförsäkras qvinnan att icke blott själf förfoga öfver sin person och sin egendom, utan jemväl att välja sitt lefnadsyrke.

2:o Att det sociala lifvet så bör ordnas, att det ej i minsta mån lägger hinder i vägen för utvecklingen af qvinnans rena mensklighet.

3:o Att samma sociala lif bör för henne möjliggöra fullföljandet af alla de lifsuppgifter, som för henne äro möjliga, hvilket måste anses såsom en nödvändig förutsättning för qvinnlighetens utveckling i alla tänkbara former, samt att, ehuru erfarenheten ännu föga lärt oss om vidden af dessa lifsuppgifter, så finnes dock intet skäl till deras inskränkande inom familjen, något, som blott den uppfattning af denna senare, som förblandar väsentligt och oväsentligt, kan anse nödigt för att betrygga familjelifvet mot vådan af upplösande tendenser.

Vid de fördelar, som speciellt qvinnan skulle vinna häraf, behöfva vi naturligtvis icke särskildt uppehålla oss. Det är i sig sjelft klart, att hvarje varelse måste draga omedelbar fördel deraf, att han sättes i tillfälle att fullfölja den lifsuppgift, som rätteligen tillkommer honom. Men för samfundsord-

ningen i allmänhet kunde, särskildt af det sist nämnda, åtskilliga fördelar dragas, af hvilka vi här dock inskränka oss till att nämna trenne, dem vi anse vara de förnämsta:

1. *Ett ädlare och innehållsrikare förhållande mellan könen i allmänhet*, äfven utom och oberoende af äktenskapet och familjen. Gemensamhet i verksamhet och intressen enar människorna med fasta, varaktiga band och skänker åt deras samlif innehåll och betydelse. Finge nu könen fullständigare, än nu kan vara händelsen, närma sig hvarandra genom en sådan gemensamhet, så skulle tydligen deras samlif vinna i innehåll och djup. Detta är i sig sjelf klart och tarfvar inga vidare bevis.

2. *Ett lyckligare familjelif*, i det först och främst äktenskapen skulle ingås mer af verklig böjelse än af andra afsigter. Redan det ofvan nämnda förändrade förhållandet könen emellan skulle tydligen i nu förevarande afseende verka befordrande. Gemensamhet i intressen och verksamhet förenar tydligen människor med varaktigare band, än det alltid mer eller mindre tillfälliga umgänget. Men härtill skulle nu äfven komma åtskilliga andra omständigheter. Om qvinnan, så väl i ekonomiskt som i rent socialt afseende intoge en fullt sjelfständig ställning, skulle hon derigenom mindre ofta, än nu beklagligen torde vara händelsen, utsättas för frestelsen att, utan verklig kärlek och noggrann sjelfpröfning, blott i följd af timliga beräkningar, andras önskningar eller andra dylika tillfälliga yttre anledningar eller i bästa fall ett flyktigt tyckte, inträda i äktenskap. Men vidare kunde ock den gifta qvinnan kraftigare än nu bidraga till familjens uppehälle. Härigenom skulle å ena sidan de ekonomiska omständigheterna mindre ofta lägga hinder i vägen för äktenskapets ingående, när en verklig böjelse är för handen, och hustrun äfven — en omständighet, hvarpå man ej bör lägga så ringa vikt — erhålla en sjelfständigare ställning vid sidan af mannen. Den, som ser något för äktenskapet väsentligt deri, att

han »föder sin hustru», eller i sitt högmod inbillar sig, att han i annat fall skulle vara på minsta sätt förnedrad, han får ganska lätt en frestelse, att äfven efter godtycke förfoga öfver hennes person. Slika påståenden sammanhånga ofta med en låg uppfattning af qvinnan, härrörande deraf, att man af missförstådt nit för qvinlighetens bevarande förbisett nödvändigheten af den individuella sjelfständighetens och den rena mensklighetens utveckling hos qvinnan. Och genom sakens nödvändiga sammanhang drifves man till en låg uppfattning just af qvinligheten såsom sådan.

3. *En qvinlig insats i samhällslifvet i allmänhet* borde slutligen äfven på detta utöfva ett i hög grad välgörande inflytande. Ingen kan neka, att en djup känsla af lefnads-trötthet (Weltschmerz) är i ovanligt hög grad utmärkande för vårt århundrade. Det kan icke här vara vår uppgift, hvarken att angifva dennas orsak, ej heller att närmare redogöra för dess olika skiftningar i vetenskapen och konsten, i det politiska och sociala lifvet. Att den finnes, är emellertid obestriddigt. Botemedlen kunna vara mångfaldiga, och af en religiös pånyttfödelse hafva vi väl att i sista hand vänta befrielsen. Men att otroligt mycket kunde vinnas, om qvinnan fördes närmare de lifs-sferer, der den är rådande, synes oss obestriddigt. Det ideella lifsinnehåll, hon besitter, blefve då, mer än nu kan vara händelsen, en hela mensklighetens egen-dom. *Tron* på det heliga skulle då nog i henne få en mäktig bundsförvandt. Och en folkens uppfostran till sann humanitet skulle äfven härigenom vinnas.

Härtill kommer ännu en annan omständighet. Om det är en sanning, att qvinnan i allmänhet eger ett lifligare intresse för det mångfaldiga och enskilda, än mannen och att detta intresse hos henne yttrar sig i öm omvårdnad just om detta, så är det obestriddigt, att samhället, om det toge hennes verksamhet i anspråk, sjelft skulle få del af denna om-

vårdnad¹⁾. Och obestriddigen skulle härigenom mycket vinnas för de sferer af detta samhällslif, som företrädesvis behöfva en dylik omvårdnad.

Ur dessa trenne och än flera synpunkter anse vi, att det skulle väsentligen bidraga till utbredande af sann sedlighet och humanitet, om man vidare fortskrede på den bana, lagstiftningen och den sociala utvecklingen i vårt land redan beträddt, att nemligen för det qvinliga könet bereda tillfälle till en vidsträcktare verksamhetskrets. Långt ifrån att qvinligheten derigenom skulle taga skada, skulle den fastmer blott allt fullständigare utvecklas i alla sina möjliga skiftningar. Mot möjliga missbruk skulle nog qvinnans egen fina sedlighetskänsla och natur erbjuda tillräckligt korrektiv. Men den fulla utvecklingen af det qvinliga skulle inverka lifgifvande på samfundsordningen, stärkande på den enskilda samhällsmedlemmens sedliga medvetande. Man skulle finna sanningen af Göthes ord:

»Das ewig weibliche zieht uns hinan».

19. Ett besök i riksdagens kamrar 1878.

Förste kammaren²⁾

Det är plenidag. Klockan har slagit tio. På föredragningslistan stå uppförda åtskilliga läckra saker, utskottsutlåtanden angående bränvinslagstiftningen, stängselskyldigheten, kommunala rösträtten o. s. v. Det riktigt vattnas i munnen på några af herrarne på Elfsborgs- och Skaraborgsbänkarne. Dagen blir bestämdt intressant.

¹⁾ Robinson, Protestantismens Mariakult, pag. 228.

²⁾ Andra kammaren, se tilläggsbladet N:o 2.

Herr Brakel har redan flere gånger sett på sitt ur och stuckit pennan bakom örat. Han utbyter förtroliga helsningar med de gamle riddarhusledamöterna och ler emot dessa såsom endast en riddarhussekreterare kan le; mot de her- rar, hvilkas namn sluta på -son, intager han en mer reser- verad hållning. Protokollsutdragen för föregående plenum ligga färdiga, men han underkastar dem ännu en sista gransk- ning. Kanslisterna ha intagit sina platser med väldiga högar af väl spetsade blyertspennor framför sig. Blir diskussionen uddig, skall det stenografiska arbetet bli det ej mindre. Första kanslisten har lagt i ordning sina utskottsbetänkanden, torkat sina glasögon och väntar nu med stilla resignation på hvad som komma skall.

Hafva vi råkat få vår plats nära referentläktaren se vi huru herrar referenter skyndsamt intaga sina platser, repre- sentanter för tidningar af de mest skilda färger i broderlig endragt sida vid sida. De båda referentveteranerna, Göteborgs- postens Görän och Stockholmskorrespondensens författare, höra till flyttfoglarne och dela sina gracer mellan båda kamrarne. Görän har tagit fram sin teaterkikare, ser sig ett ögonblick omkring och berättar derpå för den första granne han träffar, er eller oss, lika godt, fem sex eller flera historier, om hvilka gäller italienarens »si non è vero è ben travato». Man skrattar emellertid, och det är ju hufvudsaken.

Kammarens ledamöter äro nu i det aldra närmaste sam- lade. Landtmannapartisterna intaga genast vid ankomsten helt blygsamt sina platser, derifrån de fleste sällan röra sig utom för att lägga sin röst i »voterings-urnan». Herrar Rylander, A. Larsson, A. Andersson och ett par till synas alldeles icke väl till mods i kammaren. Det ser nästan ut som skulle de första gången i sitt lif gå på ett bonadt golf, och man *kan* verkligen befinna sig i en mindre genant belägenhet. Herr Sjölund, en »selfmade» millionär, söker att se obesvärad ut,

och gör stundom svagå försök att leka med en pence-nez, men — vare det sagdt till hans heder — försöket misslyckas lika regelbundet som hans upprepande häraf. Den ende af herrar landtmannapartister, som ser riktigt tvärsäker ut, är herr Jöns Pehrsson. Hvarje tum af hans gestalt uttalar så tydligt som ord kunna göra det: här står jag och kan ej annat. Och för Jöns Pehrsson har äfven hvarje kammarens ledamot en vänlig nick eller en aktningfull helsning.

De första minuterna egnas uteslutande åt bestyret att helsa på hvarandra och säga hvarandra artigheter. Grefve Hamilton, för hvilken alla aktningfullt lemna rum, går långsamt fram till sin plats och tager sig der en pris — en helt liten, fin, diplomatisk pris — ur sin gulddosa. Lika tyst och anspråklöst infinner sig excellensen De Geer, men hur litet uppseende han än vill väcka, tyckes det dock ligga en kännning i luften af att »nu är han här». Herrarne De Maré komplimentera på stora gången artigt åt alla sidor, grefve af Ugglas skyndar fram med utseende af en lefvande logik, och hr v. Koch är färdig att digna under bördan af det bibliotek han dragit med sig.

Talmannens höga, imponerande gestalt synes nu vid sidan af talmansstolen. Han kastar omkring sig en forskande blick, en blick, som synes på en gång uppfatta hvarje gestalt i salen och läsa tankarne i mer än ett människobröst. Han ger intrycket af att på sin plats stå öfver partierna, och åskådaren känner sig derföre helt lugn till sinnes då han fattar klubban och låter ett väldigt slag dåna genom kammaren:

— Justering af protokollsutdrag!

Och nu tar hr Brakel upp sina protokolier och läser upp ark efter ark utan att någon hör derpå. Han vet äfven detta ganska väl sjelf, och han mumlar derföre helt hastigt igenom hela luntan. Talmannen sjelf lyssnar ej dertill, utan språkar i stället förtroligt med hr Bennich, som efter vanan tagit plats

vid talmansbordet och nu med en liten silfverslef för en pris snus till näsan. Hr Bennich ser dervid så belåten ut att han kunde förföra en engel till att begagna tobak.

Hr Brakel tystnar plötsligt, talmannens stämman höres fråga:

— Godkännes det upplästa protokollet?

Ett eller två ja höras, deribland med säkerhet det ena från Fahlurepresentanten, hr Sundell, som har en ordentlig bergslagsstämma, och som engång för alla tyckes på entreprenad hafva tagit det otacksamma värfvet att ropa »ja» eller »på bordet» då talmannen framställer proforma frågor som denna eller liknande, under det hela kammaren för öfrigt är sysselsatt att prata.

Klubban faller åter i bordet, och nu börjas leken på allvar. Den notarie, som för dagen är syndabock, stiger fram med sitt betänkande i handen. Är det första riksdagen han bevisar, kan man vara viss på att han är blek om kind. Hans sysselsättning är också allt annat än angenäm. Efter talman- nens anvisning har han att högt läsa upp — åtta à tio rader innantill. Nu tycker mången helt visst att detta är en obetyd- lighet som ej bör orsaka många grå hår, men det måtte ej vara så, och vi minnas sjelfva hur förfärligt vi darrade, då vi första gången i skolan skulle förrätta bön, d. v. s. högt upp- läsa en psalmvers och »fader vår» för kamraterna och med rektorns flammande, grå ögon fästa på oss. Det lyckades oss en längre tid att medelst kontant erkänsla i knäck skaffa oss en ställföreträdare, men en dag befans knäcken innehålla för litet mandel, och då var nådens tid ute. Huruvida något dy- ligt knäcksystem är rådande bland kammarens notarier veta vi icke, men hafva skäl att betvifla det.

Men vi återkomma till vår notarie. Uppläsningen är ej allenast oangenäm, den är äfven otacksam.

Visste de unga männen alla anmärkningar som göres der-

uppe på läktaren bland åhörarne öfver deras sätt att läsa skulle deras nervositét ovillkorligen öfvergå till kronisk.

— Kors, hviskar en ung dam, den 17 åriga dottern till någon af kammarledamöterna dernere, hvad han läser illa in-
nantill. Han riktigt stafvar sig fram.

— Jag vet inte hvad som kommer åt vår tids ungdom, säger en afskedad och — naturligtvis — pensionerad embetsman. Det fins numera ingen som kan sjunga ur skägget. Hör på honom bara!

Och så i oändlighet.

Ja det är som sagdt allt annat än angenämt att vara notarie. Herre gud, man är en ung man som tagit sin »hofrätt», man har en smula äregirighet och några relationer; man »kommer in vid riksdagen», och så ställer folk pretentioner på en. Men vänta bara!

Den stackars notarien har gått igenom skärselden åtminstone för ögonblicket och lika ifrigt som kanslisterna önska att diskussionen skall bli kort, lika hjertligt önskar han att den skall bli lång. Och det ser så ut.

Flere talare ha' redan anmält sig. Talmannen ser på sin lista och ropar upp t. ex. grefve af Ugglas.

Uppriktigt sagdt, man skulle ha svårt för att tro det en f. d. kavalleriofficer döljer sig under den ädle grefvens gestalt. Den framåtlutade gestalten, den något sneda hållningen, glasögonen på näsan, allt tyder mer på bokmalen än den lysande, unge militär grefven en gång varit. Men man ser genast att en af kammarens eminentare förmågor döljes inom denna gestalt. Man grupperar sig lyssnande omkring honom. Med en logisk skärpa, som ej vet af någon motsägelse, bevisar han sin mening, och man kan vara viss på att han genast i början på sin sida drager öfver många af de ännu tveksamme. Vanligen uppläser han för att ytterligare styrka sin åsigt ett föregående riksdagsbeslut eller ett yttrande af någon framstående

riksdagsman. Mot slutet af sitt anförande tar han långsamt och betänksamt af sig glasögonen, lägger dem antingen framför sig eller stoppar dem i fodralet, stöder båda händerna mot pulpeten, blickar hastigt upp på talmannen och slutar med: »jag yrkar bifall (afslag)».

Hr v. Koch, som finnes öfverallt i kammaren utom på sin bestämda plats, har under grefvens tal slagit sig ner på talareplatsen der han fått tag i en föredragningslista eller någon handling som olyckligtvis kommit att ligga i vägen för honom. Han har börjat med att rifva ett hörn eller en remsa af denna handling och denna viker han nu i alla möjliga fasoner och drager den mellan fingrarne, under det han allt som oftast höjer på venstra axeln liksom vore rocken i färd att glida af. Det är han som har ordet näst efter den föregående talaren. Naturligtvis stannar han ej vid talareplatsen utan rusar ner antingen på stora gången eller på någon för tillfället tom plats, blott det icke är hans egen. Vår herre synes hafva haft öfverflöd på qvicksilfver då han skapade hr v. Koch. Blodet pulserar i hans ådror liffigare än hos mången yngling, hans fantasi är rik, frisk och trots de 77 åren oförderfvad, och humor har han som en engelsman. Man kan ej beskylla honom för att tala hvarken sällan eller kort eller lysande, men hans föredrag uppblandas med små pikanta interiörer från hans eget husliga lif, från Barnängens skola, anekdoter om häststöder, skjutshistorier, godtyckligt prygel, anekdoter från den tid han var extraordinarie, om bränvin-superiets beklagliga följder, o. s. v. Man önskar emellanåt att han skall sluta, men man skrattar och har roligt, och man skänker sin högaktning åt åldringen med de frisinnade idéerna, och man spårar en fläkt af Dantons anda inom den gamles bröst.

I detta ögonblick inträder hr Wallenberg, som alltid kommer sent, i salen. Man behöfver aldrig hafva sett honom för

att genast begripa att det är han. Bankiren står på det tydligaste utpräglad i hela hans ansigte och gestalt. Der han går fram genljuda stegen mot matten: *hinc robur et securitas*. Tillfredsställelsen öfver ett verksamt och af lyckan gynnadt lif lyser i hvarje drag af ett ansigte som bekymren synas aldrig skola kunna nalkas. Med minen af en furste nickar han till höger och venster, hälsar förtroligt på talmannen och ministrarne och intar sin plats.

Hr Wallenberg talar väl om han också stundom begagnar skarpa vapen, en och annan gång doppade i satirens gift. Dock händer det att han ibland går för långt och får tåla lika skarpa hugg tillbaka. Han interPELLERAR gerna statsrådets ledamöter, ofta vid de mest oväntade tillfällen till stor förlustelse för grefve Hamilton, som vid dylika tillfällen småmyser så förnöjdt, och för frih. af Ugglas, som med sina stora, ärliga ögon kastar nästan beundrande blickar på sin förre närmaste man i Stockholms Stadsfullmäktige. I dag har hr Wallenberg ej mycket att säga, ty han intresserar sig som naturligt är, mest för de stora finansiella och konstitutionella frågorna. Och här drager han ofta majoriteten med sig. Hr Jöns Pehrsson, som eljest ej är någon vän af auktoritetstro, förklarar till och med »som min vän derborta, den der Wallenberg sagt det så...», och dervid gör han ett väldigt utfall med blyertspennan mot den sida, der den intet ondt anande grefve Julius Oscar Mörner sitter, slår sig ner och sätter handen för örat för att lyssna till hvad nästa talare har att förkunna.

På bänkarne straxt till höger om talmannen hafva några af kammarens utmärktaste talare förmågor sin plats. Utom statsråden sitta der sålunda bröderna af Ugglas, grefve Hamilton, hrr Björnstjerna och Wallenberg. Derför taga också »lyssnarne» heldst plats här i närheten. På en låg stol straxt nedom grefve af Ugglas pulpet ser man gemenligen den gamle värdnadsvärde veteranen hr Fåhræus, som aldrig yttrar sig i

andra än de verkligt stora frågorna, men till hvilken hela kammaren lyssnar, man kan säga nästan med andakt, och hvil- kens ord väga tyngre i afgörandets vågskål än de mer än 80 åren på hans hjessa. Här ser man vanligen äfven den lom- hörde hr Nordenfelt och grefve Lagerberg, till hvars högtids- stunder det hör att lyssna till hr S. Ribbing, då denne talar, och som gjort sig ett stycke odödlighet i riksdagsannalernas historia genom att uppfinna titeln »bränvinspedagogen».

På Statsrådsbänken sitta nästan alltid excellenserna De Geer och Björnstjerna, den förre tyst, fin, lyssnande till allt och ständigt läsande fram och tillbaka nyckeln till sin pulpet- låda. Det ser ut som ett lås kommit i olag för honom, som han nu vill laga. Men hans karaktär ger en borgen för att han ej med Hamlet skall utropa »ve mig som måste bringa tidens gängor i lag igen!» Stundom tar äfven statsrådet Thy- selius plats här. Hvarje tum en gentleman, talar han till kam- maren som befunne han sig i en dams boudoir, och elegan- tare än han kan man icke lorgnettera en motståndare ur fatt- ningen.

Vid Jöns Pehrssons venstra sida har Gluntarnes skapare sin plats. Det är ett artistiskt hufvud med ett par väldiga generalsmustacher på en vacker gestalt. Att tala är för hr Wennerberg en lek. Hans föredrag är klart och flytande, han säger aldrig ett ord för mycket eller för litet, perioderna komma afrundade och välformade, som ur en konstnärs atelier. Med samma orubbliga lugn kastar han qvickheter omkring sig som han kallt demonstrerar; alla talarekonstens hemligheter äro honom välbekanta. Dock lyckas det honom ej alltid att öfvertyga och rycka med sig, och det är emedan man allt för ofta tycker sig sakna den inre öfvertygelsens värma. Hans tal likna ett praktfullt fyrverkeri, de lysa men de värma icke.

En motsats till honom är den gamle, hederlige, sjelfstän- dige fosterlandsvännen Mannerskantz. Aldrig slog ett varmare

hjerter för fosterlandet, aldrig önskade någon uppriktigare än han att partierna skola försonas och öfver ruinerna af grusade fördomar och enskilda intressen räcka hvarandra händerna till Sveriges väl. Men någon talare är han icke. Hans yttranden komma hastigt, ojemnt och ofta otydligt, hans bildförråd är ej stort, men i hvarje af hans ord ligger en elektrisk gnista, som väcker till lif mången slumrande känsla för landets väl och bidrager att utplåna de hinder som egennyttan och parti-intressen velat ställa i vägen för detsamma.

Bröderna Ekman, Carl och Johan Jakob tillhöra kammarens intressantaste personligheter. Ordförande i Stats- och Bankoutskotten sträcker sig deras inflytande vida öfver de gränser, som utstakas af kammarens väggar. Statsutskottet kan med skäl betraktas som riksdagens hjerta, och Carl Ekman är den som till stor del reglerar blodets pulsering genom detta. Carl Ekman ser mer välmående och lefnadsfrisk ut än sin bror, och man *kan* få se honom, icke skratta, men draga på mun, någon gång då han lyssnar till en annan talare; men Johan Jakob Ekman gör sig aldrig skyldig till en dylik svaghet. Ingendera af bröderna talar oftare än i det stora afgörande ögonblicket, och ingendera af dem är någon hvad man kallar särdeles intressant talare. Båda hålla sig i sina yttranden endast till sak, öppna drabbningen med lättare förtrupper af vederläggning af motståndarnes invändningar och rycka slutligen fram med ett krossande artilleri af siffror. Johan Jakob talar ännu mera sällan än sin bror, alltid längre än denne och som han i bankofrågor ofta är hr Wallenbergs motståndare, gör det ett egendomligt intryck att höra meningsbytet mellan dessa två män, Wallenberg kort och träffande i repliken, häftig men snarfyndig och hr Ekman långsam och betänksam och full af farhåga att för motståndaren blotta en svag punkt.

Vid Carl Ekmans sida sitter grefve Julius Oscar Mörner.

Det är ej längesedan tre bröder med detta namn¹⁾ tillhörde kammaren, och ingen af dem förnekade den äkta Mörnerska naturen. Att se två bröder Mörner, som likna hvarandra till gestalt, utseende och sätt, är lika omöjligt som att finna två af den stora familjen med fullkomligt samma åsigter. Grefve Julius Oscar, en af våra största jorddrottar, är, som han sjelf sade vid debatten om försvarsfrågan år 1875, »liten och svag», men han besitter en ganska stor skärpa, icke i debatten, men i repliken. Ett lysande minne, snabb, om ock understundom något ensidig uppfattning, vana att alltid gifva eller söka gifva ett pikant svar, sätter honom i stånd att kämbart såra en motståndare så snart denne det aldra minsta blottar sig, men då grefven gerna efter ett lyckligt anfall, liksom förskräckt öfver att ha avancerat allt för långt, skyndsamt börjar en försigtig reträtt, händer det att fienden å sin sida fattar mod och anfäller segraren med en sådan häftighet, att denne åtminstone för den gången känner sig slagen. I sina föredrag är grefven en stor vän af att berätta anekdoter, sådana der små trefliga anekdoter, som man gör lycka med i kretsen af sin familj vid vinterbrasan, men som på kammarens samlingsrum icke lyckas öfvertyga olika tänkande. Hr grefven är för öfrigt, som alla de der hafva en lycklig ekonomisk ställning i samhället, föga vän af nyare tidens idéer och alldeles afgjord motståndare till tidningspressen. Detta låter han äfven från sin plats tidningsreferenterna som oftast veta, men de tyckas betrakta saken som en älskvärd svaghet hos grefven.

Grefve Axel Mörner tillhörde i fem år kammaren utan att mycket öka protokollet, men så kom en period af ett par år, då han yttrade sig i nästan hvarje fråga, och vanligen ej illa. Den perioden är nu åter förbi och han åtnöjer sig mest med att lyssna till andra talare. Ett lyckligt leende spelar alltid

¹⁾ Den äldste och främste har efter en lång och hedrande bana i fosterlandets tjänst nyligen samlats till sina fäder.

på hans läppar, och hans goda lynne synes aldrig kunna bringas ur jernvigt. Då de *tre* bröderna på en gång sutto i kammaren, hände det ofta att de alla tre gåfvo hvarandra sidohugg, rätt skarpa ibland, men förlopp sig någon af dem, och begagnade sig en motståndare häraf, råkade de andra två alltid i eld och lågor, och i ifvern att hjälpa den som råkade illa ut, föllo de vanligen sjelfva i samma grop. Och detta är grunddraget i den Mörnerska karaktären: ädel, men med fördomar, hetsig, snar till anfall men svag i reträtten.

Det är som bekant godt om statsråd i första kammaren. Ej mindre än sju af statsrådets ledamöter hafva der säte och stämma. Men generalernas antal är ej heller obetydligt. Det utgör ej mindre än tre, utom de två som tillika äro statsråd. Med undantag af hr Abelin, som dock sällan yttrar sig, är ingen af dem någon framstående talareförmåga. Grefve Lagerberg är i hög grad i besittning af den s. k. knektqvickheten, hvilket ofta gör honom fyndig i repliken, hr Wijkander talar ej så ofta, och säger sig i de flesta frågor vara utan speciel sakkännedom, men åberopar sig på hvad sundt förnuft, heder och rättvisa fordra, och hr Rosensvärd har ännu som vice talman och statsråd ej haft fullt tillfälle att häfda det riksdagsmannarykte han från det gamla riddarhuset medfört.

Militärståndet är för öfrigt starkt representeradt inom kammaren. Der finnes ej mindre än 5 öfverstar, 2 majorer, 5 kaptener och 3 ryttmästare. Det ligger i sakens natur att en militär heldre handlar än talar, och derföre göra de fleste af dessa herrar föga buller af sig i kammaren. Bland öfverstarna är det sålunda, med undantag af grefve af Ugglas, förnämligast frih. Klinckowström som drager uppmärksamheten till sig. Känd som en ej obetydande förmåga från riddarhusets dagar och ganska lycklig författare var det ej utan att man fäste stora förväntningar vid honom. Utan att påstå det dessa i allo blifvit besvikna, påminner han dock i mycket om en

man, som i 20 år sofvit och plötsligt uppvaknat. Utan tvifvel — det kan man höra på hvarje hans anförande — slår hvarje åder i hans bröst varmt för fosterlandets väl, och han är i många fall en ytterst frisinnad man som närmast delar öfvertygelse med landtmannapartisterna i de viktigaste frågor, men han vill gå frisinnadt fram på *sin egen* väg, och i honom uppenbarar sig, som hos hela hans släkt, den carolinska egen-sinnighet, som blifvit ett arf inom densamma sedan Carl XII:s tid, då en Klinckowström var den tappre konungens tillgif-naste page. Klinckowströmska familjedragen ha en ypperlig representant i öfversten, ända till kläderna och sättet att gå, och att en Klinckowström skulle kunna bära sin enkellorgnett på annat sätt än öfversten, torde vara en absolut omöjlighet.

De båda majorerna yttra sig rätt ofta, isynnerhet v. Kræ-mer, som i Statsutskottet ofta för landtmannapartiets talan, och måhända ännu oftare i kammaren. Af kaptenerna låter egentligen endast hr Mannerskantz höra sig, men så har också hela svenska kaptens kåren heder af honom.

De två ryttmästarne äro båda framstående personligheter, båda talare af icke obetydlig rang. Hr Hallenborg, hvilken för öfrigt i likhet med generalmajor Wijkander, alltid håller venstra armen under rockskjörtet då han talar, likväl utan att i likhet med den senare i venstra handen hålla utskottsbetän-kandet, är en nobel, vacker figur, en ädel representant både af en adelsman, en kommunalman och en krigare. Hans ord andas heder, och damerna på läktaren se i honom en riddare *sans peur et sans reproche*.

Hr P. v. Möller påminner om en ädel jagtfalk, något till åren kommen, men lika full af lif och mod som alltid. Han har för länge sedan börjat »diskontera», men det är endast öfver hjessan, och de grå lockarna falla ofta under det ifriga föredraget ner öfver axlarna. Han yttrar sig endast i de stora frågorna och är en ifrig vän af landtbruksnäringen.

Bland f. d. militärer bör äfven nämnas representanten för Skaraborgs län grefve G. Sparre, ehuru hans krigarebana var obemärkt och slöt tidigt. Som riksdagsman är han bland de få som verka mycket men tala litet, i senare fallet olik en viss partiledare inom 2:dra kammaren, med hvilken han eljest säges hafva åtskilligt gemensamt, bland annat hoppet att ur partiåsigtorna kunna sofra bort slagget för att få malmen gjutbar.

Af Norrlandsrepresentanterna hålla sig hrr Bennich och Asplund lika säkert i närheten af talmansbordet som hr S. Ribbing — kammarens ende professor — nere på sin plats i yttersta ändan af salen. Men under det hr Bennich, orubbligt lugn gör det så bekvämt som möjligt åt sig vid talmansbordet, har hr Asplund ingen ro. Med sina »betänkanden» i handen promenerar han fram och tillbaka under djupt begrundande nedanför talmansbordet. Hr Asplund talar alltid från platsen *framför* talareplatsen och söker aldrig med qvickheter eller lysande oratoriska vändningar vinna åhörarnes uppmärksamhet. Hr Sigurd Ribbing, hvars föredrag närmast kunna förliknas vid en dissekerknif, skyndar vanligen åtta à tio steg framåt i den smala gången till venster om ingången då han talar, och illustrerar sina föredrag med liffiga gester. Alla lyssna till honom, och grefve Lagerberg tycker sig bevista ett utmärkt skådespel. Hr Ribbing stannar sällan inne i kammaren efter sina föredrag, han är ingen stor vän af repliken, huru stark han i densamma än är, och han föredrar att efter talet i all sköns lugn röka sin cigarr i kammarens klubbrum. Som ett stycke sportsman föraktar han de mjuka dynorna på kammarens bänkar, sitter på ett stycke hårdt trä och tänker med Dante att intet rykte vinnes af den som hvilar på dun.

Lagutskottets ordförande, hr v. Gegerfelt, är en liten man, men — *sit venia verbo* — naggande god. Sveriges lagförfattning har han på sina fem fingrar, som naturligt är och, i arf efter Lagutskottets förre ordförande, har han tagit benä-

genheten att afslå alla lagförslag, äfven då när de missförhållanden, förslagen afse att häfva, äro färdiga att gå i frö.
Honny soit qui mal y pense!

På sin högra sida har han kammarrådet Anderson, som gjort sig ett namn genom sitt uppslag i frågan om grundskattornas afskrifvande. Hr Anderson är en fin, blygsam, tillbakadragen man, han talar sällan, han synes knappast lyssna till föredragen, men man ser att intet undgår honom. Det är ett artistiskt öra, stämdt efter frågorna på dagordningen.

Bland de egendomligare talarne inom kammaren är hr C. O. Berg. Full af glödande nit för det sanna och goda yttrar han sig i alla frågor som beröra moral och sedlighet. Att han i sin ifver en och annan gång glömmer att damer sitta på läktaren, att han stundom faller in i en viss predikareton, är något som anmärkes af en alltför noggrann granskare, men säkert är att ingen finnes som underkänner hans ädla sträfvanden, äfven om de stundom synas syfta *förbi* målet. Hans kamrat, hr Sundell, gör sig lifvet så beqvämt som möjligt, men han är som vi redan anmärkt, ovärderlig då det gäller att ropa ja eller nej vid frågornas afgörande. Det händer till och med att han ropar »votering» och dervid ser han så innerligt skälmsk ut, att hela Fahlhumorn synes hafva tagit plats i hans godmodiga ansigte. Hr Fröman på samma bänk är icke någon vacker gosse, han är icke ens någon lycklig talare, men han vet att gifva skäl för sig och han åhöres med största uppmärksamhet af isynnerhet kammarens lagkunnige, och vackrare loford öfver honom kan man knappast tänka sig.

Södermanlandsbänken är som bekant besatt af endast grefvar. Om två af dem hafva vi redan talat. Den tredje är förre talmannen, grefve Lagerbjelke. Sedan hans hälsa ej längre tillåtit honom att intaga den framstående plats inom kammaren, till hvilken konungens förtroende så många gånger kallat honom, har han dragit sig tillbaka i tyst slutenhet inom

sig sjelf. Men det är alltid med intresse man blickar upp till hörnet invid kaminen, der förste kammarens förste talman numera har sin plats. På samma bänk sitter grefve Claes Lewenhaupt. Han är ingen talare, och har heller aldrig haft den fåfängan att sjelf anse sig såsom någon sådan, men der hans röst behöfts för att fälla utslaget till förmån för Sveriges hemindustri och lindrande af nöden, har han aldrig saknats vid omröstningen. Han är en magnat i ordets ädlaste bemärkelse,

En magnat om också af annat skrot och korn är äfven friherre Åkerhjelm, som skulle kunna kallas »den fullkomlige adelsmannen». Nobel i hela sitt utseende, sitt sätt att tala och uppträda, men såsom hvarje människa behäftad med vissa fördomar skulle han i sitt slag stå ensam i kammaren, om friherre Hochschild ej der till denna riksdag blifvit invald. Den senare — typen för en högbördad engelsk gentleman — har hittills varit mer den studerande än i vågskålen sitt ord läggande lagstiftaren. Ytterst elegant till sin yttre människa — öfver det fina skjortvecket bär han oftast en helcravatt af mörkblå färg med hvita prickar och vårdar särdeles väl sitt helskägg, klädd på högsta fashion utan att det väcker uppmärksamhet — ser man honom öfver allt ifrigt lyssnande till alla och allt. Han är en framtidsman. Man kan vänta åtskilligt af honom.

Bland kammarens mer framstående ledamöter hafva vi ännu underlåtit att nämna några. Den gamle jordbrukaren Odelberg, erkänd af konung och riksdag, glömmet sällan att draga till härnad mot frihandlaresystemet, som han anser skola göra Sveriges ruin. Ifrigt understödd af sin vän hr Rydqvist, hvars svaga stämman en och annan gång -- om också sällsynt -- kan höja sig till något liknande åskans dån, står han på detta område fiendtligt mot en man, hvars åsikter han helt visst i öfrigt i det aldra närmaste delar, hr Bennich. Om de pro-

hibistiska åsigterna hos hr Odelberg äro en svaghet, så må denna ursäktas för de oersättliga tjenster han gjort svenska landtbruket, och måhända kan det samma, om ock i annan mening, sägas om hr Rydqvist, hvars anföranden säkerligen mången gång skulle vara af den yppersta art, men tyvärr så sällan höras från läktaren.

Nämna vi härefter hr v. Ehrenheim, den förfarne riksdagsmannen med det ärliga hjertat, hr Wærn med den lilla och böjda gestalten, det lockiga, svarta håret, den uppmärksamma blicken på allt som förekommer i kammaren, det logiska, skarpa och öfvertygande föredraget, hr Dahm, fogelvännen, med sin ungdomliga glöd, hr Montgomery-Cederhjelms, verldsmannen, hvars uppgift det är att försvara Statsutskottets utlåtanden, utskottets *poeta laureatus*, hr Grafström, ifraren för kyrkolagarnes reviderande, den milde människovännen men den djerfve angriparen af föråldrade kyrkliga stadgar, grefve Gösta Posse och hr Tornerhjelms, hvilka i hvarje yttrande förråda sin skånska börd, hafva vi kastat en hastig blick på de förnämsta af kammarens ledamöter.

Uppriktigt sagdt, vi ha ej så noga följt med diskussionen. Klockan är nära tre, och votering har begärts från en af de eljest tysta bänkarne. Vaktmästar Malmberg sticker in sitt trinda, gladlynta ansigte genom dörren till läktaren och försäkrar ett par landtbor att sammanträdet genast är slut. Talmannen tillkännager utgången af voteringen, några skratta, andra se förargade ut. Strömmen mot dörren blir allt större, talmannen omnämner inkomna ärenden. Hans mäktiga stämmanfrågar:

— Behagar kammaren åtskiljas?

Allmänna rop af ja.

Klubban faller.

Matrummen och cafféet der nere fyllas af gäster.

20. Grefve Kasimir.

Det var med en viss tvehågsenhet, jag vid Sparreholms station satte mig upp bredvid grefve Kasimir R. i hans eleganta landau, förspänd med tre präktiga apelpkastade hästar. Vi hade varit Upsala-kamrater och på den tiden fattat om icke vänskap dock ett visst tycke för hvarandra. Sedan dess hade jag ej sett honom på några år, hvarunder jag haft att med ansträngande af all min ungdomliga kraft bryta mig en bana genom lifvet. Då jag nu på en resa sammanträffade med honom och enträget ombads att följa honom till ett af hans många fideikommiss, beläget några mil inåt landet, så kunde jag ej motstå hans anbud, helst hans hustrus helsotillstånd fordrade någon läkarebehandling, och han derföre smickrade mig med utsigten att äfven göra honom nytta, något som alltid kittlar i öronen på en ung praktikus, isynnerhet då patienten är en grefvinna från societetens grädda. Men jag måste bekänna det, oaktadt han visade mig en åtminstone för honom högst ovanlig hjertlighet, fann jag mig ej rätt väl till mods, der jag satt bredvid honom i vagnen, som dock lätt och angenämt rullade framåt genom ängder af obeskrifligt leende, af lif och glädje sprittande skönhet. Då jag betraktade hans ansigte, tycktes det mig, som hade hans nu börjande mannaålder på ett sorgligt sätt realiserat det, hvarmed hans första ungdom hotade. Det låg ett uttryck af intresselöshet och slapphet öfver hela hans utseende, hvilket till icke ringa grad förstörde skönheten i hans fint formade, bleka drag. Hans blick med sin nästan hjerteisande kyla var högst egen, och om ej uttrycket af förnäm likgiltighet varit så öfvervägande, att det neutraliserade hvarje positivt framträdande själsdrag i hans ansigte, skulle man kunnat våga en gissning, om det icke var en djupt rotad och lika djupt förborgad misstro, som bildade

grundvalen för hvarje annan egenskap inom honom. Då jag så satt och reflekterade öfver hans utseende, kom jag att tänka på, hvad min mor skulle tycka om att se mig i sådant sällskap. Min goda, genomhederliga mor med sitt lifliga beskäftiga lynne, med sitt varma hjerta, sin oförtrutna arbetsamhet, sin outtröttliga hjälpsamhet, hon, som icke hade en aning om, att det fanns någonting, som kallas apathi till i verlden. Ja, kontrasten mellan dessa båda personer föreföll mig så slående, att jag omedvetet utbrast i ett hjertligt och klingande skratt.

»Hvad är det, som i så hög grad väcker din munterhet, Konrad?» sade Kasimir utan att så mycket som dra på munnen.

»Förlåt mig, min vän», sade jag en smula förlägen, »det var verkligen — verkligen — du själv».

»Vraiment! Du har upptäckt en ny sida hos mig. Eljest har jag ett medvetande om att snarare ge ett intryck à la chevalier de la triste figure.»

Jag märkte, att färgen på hans kind icke höjdes ett enda grand.

»Nå väl, min vän, måhända var det just detta. Hvarför se ut som en lefnadstrött gubbe, då man som du har hela det svallande lifvet framför sig, med ungdom, helse, rikedom» — —

»Och allt det der, ja», afbröt han mig vårdslöst — »men ser du hemligheten ligger deruti, att en fideikommissarie födes gubbe. Men, à propos de nos moutous — du skulle väl inte händelsevis vara förälskad?»

Han lyfte sin blick mot min, och jag kände mig rodna, som en skolflicka ända upp till hårfästet. Jag hade just aftonen förut smugit brevet till Ellen ned i postlådan. Det innehöll min första innerliga förklaring om min kärlek till henne. Den hade varat så länge, den var som sammanväxt med mitt lif, och det förargade mig utsägligt att se denna kalla, liknöjda, profanerande blick häftad på mig. Emellertid ämnade jag ej förneka min kärlek eller min Ellen, hvilken dessutom var

sådan, att hon väl kunnat visa sig inför hans höghets hög-förnåma ögonpar.

»Nå ja, om så vore, Kasimir, så är det ju något, som du själf erfarit och» — —

Han afbröt mig åter.

»Jag!» sade han med en lätt axelryckning. »Jag fruktar, att jag måste underrätta dig om, Konrad, att du är temmeligen barnslig».

Jag bet mig i läppen.

»Men du är gift», sade jag med ett tonfall, som jag ärligt bjöd till att göra så höfligt jag kunde.

»Jag vill inte påstå», sade han och lyfte, som det tycktes med ansträngning lillfingret för att dermed afskudda askan från sin cigarr, »att hvad mig beträffar man kan säga: noblesse oblige, men jag är viss, att man kan säga fideikommiss oblige. Jag hann knappast blifva myndig, förr än hela släkten ropade på en grefvinna. Jag såg Honorine, hon passade — hvarför skulle hon inte passa? Jag friade — hvarför skulle jag inte fria? — Jag fick henne — eh bien — hvarför skulle jag inte få henne?»

Under det han sade detta, var det mig omöjligt att märka, om i orden låg någon bitter ironi, eller om han tog saken lätt, van som han var att få allt, hvad han pekade på.

»Och hon, hurudan är hon?»

»Ack min vän, comme il faut, comme il faut i så hög grad, att man nästan tycker det är ett misstag, att hon kan vara utsatt för ett sådant disarrangement i sin organism som ett bröstlidande».

»Det der var hjertlöst sagdt, Kasimir», sade jag allvarsamt.

Han drog, som det syntes med välbehag, ett par bloss ur cigarren och lät röken i små pustar hvirfla ut i luften. Slutligen sade han med samma oföränderlighet i tonen, som gjorde

det omöjligt att det minsta gissa till, hvad han egentligen menade.

»Jag fruktar, att jag måste upplysa dig om ännu en sak, bästa vän. Du är icke endast barnslig, utan du är ock betydligt» — — han hostade kort — — »borgerlig».

Nu var jag allvarsamt retad.

»Om det att ega hjerta för och medlidande med sina närmastes plågor kan kallas borgerligt, så skall jag aldrig blygas därför», sade jag häftigt.

Kanhända att det låg en liten tillstymmelse till förvåning i hans blick, då han såg på mig. »Du behöfver intet fästa dig vid mina ord», sade han. »De äro så intetsägande, att du i allmänhet kan anse dem som rent af aldrig sagda».

Sedan han afgifvit denna för en fortsatt konversation högst uppmuntrande anmärkning, afputsade han åter med ansträngande af sitt lillfinger askan från cigarren och fortsatte:

»Hvad oss beträffar, Honorine och mig, så ha vi nu varit gifta i tre år, och släktens förhoppningar tyckas fortfarande blifva besvikna».

Jag väntade att få höra aningen om en suck från hans läppar, men jag hörde ingen.

»Och dina egna?»

»Mina förhoppningar! — — Ah!»

»Men hvad gör du då härute på landet?» sade jag för att ombyta ämne.

»Hvad jag gör! Du gör i sanning högst egna frågor. *Jag har betjenter och inspektorer!*»

»Men säg mig uppriktigt en sak, Kasimir», utbrast jag lifligt, med hjertat, uppfyllt som det var af mina kärleks drömmar, i öga och på tunga. »Hvad älskar du då? Framträder icke åtminstone vår nordiska qvinna ädel, ren och blid för dig? Är hon icke värd att sträfva efter under långa år? Är hon icke värd att ega?» (O Ellen, Ellen, nu spelade du mig ett spratt.)

»Jag skall säga dig upprigtigt», sade han med en kyla i rösten, som var nästan ännu mer bitande än vanligt, »att hon i mitt tycke har ett stort fel, som åtminstone för mig bortskymmer alla hennes förtjenster. Hon är så genom älskvärd — och», tillade han nästan hviskande, »så fal sedan».

»Fal?» —

»Ja, det är då för öfrigt hela världen. Hvad kan man ej få för penningar? Ack huru många vänner ägde ej *jag* i Upsala, mot t. ex. Calle Petterson, den stackarn, som vi funno halfdöd af svält. Och jag vill våga tio mot ett på, att han i grunden var hundra gånger intressantare och treffligare än jag.»

»Jag hoppas, att du åtminstone gör *mig* den rättvisan att erkänna, att *jag* icke sökte din bekantskap för penningars skull.»

»Nej, jag vill verkligen minnas» sade han ytterst liknöjdt, »att du hade den nycken att ej vilja emottaga några».

»Orsaken var icke någon nyck» sade jag temligen sårad.

Men ihågkommande hans förra anmärkning och med ett fast beslut att icke mera gifva honom anledning att kalla mig borgerlig, återvann jag snart mitt goda lynne, helst mina tankar skingrades derigenom, att vagnen rullade fram genom den lilla köpingen M—, der det denna dag var hvad man kallar torgdag, hvilken, eftersom den hålles endast en gång i månaden, dit församlat en myckenhet allmoge från den kringliggande trakten. På en liten slätt invid vägen var det isynnerhet stark folkträngsel, och just der lät Kasimir vagnen hålla samt tillsade betjenten att springa upp till postkontoret och hämta tidningar och bref. Under det vi väntade, betraktade vi ett resande akrobatsällskaps tillrustningar till den inom några ögonblick förestående representationen. Ett tält var uppslaget under träden, och emellan dem på temlig höjd var en ståltrådslina utspänd. Då och då visade sig i tältöppningen en löjligt utstyrd pajazzo, hvilken genom sina krumpsprång aflockade menigheten de mest högljudda skrattsalvor

och bifallsyttringar. Sedan vi väntat en längre stund än ärendet tycktes kräfva, återkom ändtligen betjenten. Jag upptäckte genast på karlen att, det måtte funnits ett utskänkningsställe i närheten af postkontoret, men Kasimir såg ej ut att märka någonting. Dock lät han karlen stå några sekunder framför sig med postväskan utsträckt, utan att han rörde sig för att emottaga den. Derefter höjde han långsamt på ögonlocken och såg på mannen. Det var en uthållande blick — den föreföll innehållslös, ja verkligen tom, och dock låg det i djupet af den någonting, som småningom fyllde karlen med en panisk skräck. Han började skälfta och stammade en knappt begriplig försäkran, att han tusen gånger hellre skulle kasta sig i sjön än en gång till göra sig skyldig till samma förseelse. Sjelf erfor jag under denna scen en ruskig känsla af en förlamande och underkufvande makt öfver mig, snarlik nattmaran, och jag kände en verklig lättnad, då Kasimir ändtligen emottog väskan. Då betjenten återtagit sin plats på kuskbocken, sade han helt vårdslöst till mig:

»Han är icke dresserad ännu, han är så nykommen. Men det brukar ej fordra mer än fjorton dagar, och i alla fall tror jag ej, att du skall behöfva ha vidare obehag af honom.»

Under det han derefter helt långsamt bröt ett af sina bref, och kusken gaf några brödkakor åt hästarne, hade jag god tid att uppbygga mig med betraktande af konstmakarnes prestationer, hvilka nu som bäst pågingo. Det var ett stort sällskap, som rastat här, troligen på väg till någon större stad, och deras mörka, sydländska ansigten och smidiga gestalter togo sig pittoreskt ut mellan trädgrupperna. Någonting af större konstnärligt intresse förekom just icke, om jag undantager accompagnemanget, hvilket utfördes på fiol af en femtonårig pojke, man kunde nästan säga med mästerskap. För öfrigt förekom mig denne pojke egen af en helt annan orsak. Han var nämligen afskräckande ful i motsats till alla de öfriga, som voro

temligen vackra sydländska typer. Hans hufvud var oformligt stort och nedkrupet mellan hans uppstående axlar, armarne voro af en ovanlig längd och syntes måhända ännu längre och magrare, emedan de väl ett kvarter nakna framstucko ur hans urväxta jacka. Håret stod styft som en borst kring hans ansigte, och en lugg nästan dolde hans låga panna, munnen var afskräckande stor och förvreds af de ohyggligaste grinningar vid hvarje svårare löpning af hans stråke öfver strängarne. I hela utseendet låg något olyckligt och förvildadt, ja, hade jag ej med förvåning lyssnat till de sköna melodier han framtröllade, skulle jag undrat, hvilken solstråle väl kunde lysa i hans lif, så bunden och fastkedjad vid det afskräckande syntes han mig.

Vid denna min inre fråga efter hans solstråle, drogs ett draperi i toppen af tältet åt sidan och visade ett barn, stående på en smal trädgren, just med foten framsträckt för att beträda stältrådslinan. Menigheten uppstämde ett skrällande bravorop, och sjelf kunde jag ej afhålla mig från att lindrigt knuffa till Kasimir, som, hittills fullkomligt likgiltig för allt omkring honom, icke lyft ögonen från sina bref. Hon stod der, skön och lätt, som en andeuppenbarelse, med det långa svarta håret böljande ned öfver hennes skuldror, med den bleka genomskinliga hyn, kanske ännu blekare af den smula förvirring hon kände, med de sammetslika, klarbruna ögonen några ögonblick öfverfarande mängden under henne, medan hon väntade på, att melodien skulle förändras. Efter några smärtsamt disharmoniska öfvergångsgrepp började en långsam högtidlig marsch, och hon steg ned på linan. Hennes små fötter sattes säkert och taktmessigt ned på deras smala stöd, och hon gick framåt utan att vackla, behagligt svängande den förgyllda balancerstången. Då hon kommit öfver, vred hon sig på tåspetsen långsamt omkring och började återgången, och då hon hunnit till linans midt, hördes från instru-

mentet en knäpp, som om alla strängarne på en gång brustit, och flickan klöf luften med ett hopp och stod, jag vet ej huru, upprätt och småleende på marken.

»Dä däringa var, ta mej tusan, otäckt», sade en rödbrusig bonde och ref sig i håret.

»Ho ä ju en bortbyting, vet ja», upplyste en gammal käring, »stocka der kommer alltid ner på fötterna liksom kattungarne, och di kan aldrig slå sej, så slut hä va.»

»En prinsessa ä ho» sade en ung bonddräng, som tycktes hafva mera hjerta för det sköna, »och en förtrollad prinsessa mä, dä kan ja våga min gamla skinmössa på».

»Behåll n'a du jöns i backen, för dä ä ingen, som vill ha n'a, och ho, passar godt te din trinnskalle», skrattade en annan.

Under tiden hade flickan tagit en tallrick och gick nu som bäst omkring för att uppbära tributen. Hon kunde vara omkring tio år och gick verkligen med en liten prinsessas hållning och skick, med blickar, som snarare tycktes fordra än bönfalla om afgiften. Hon kom också fram till vagnen, och Kasimir drog med sin vanliga ansträngda långsläpighet upp sin börs, men då hon gick, märkte jag ett guldmynt bland kopparslantarne.

Troligen till bevis på sin tacksamhet för denna rikliga ersättning, beredde sig sällskapet till ett extra nummer. Det skulle blifva en »groupe à l'antique», en »pedestal vivant», som clownen åtskilliga gånger förkunnade, der han under många krumpsprång hoppade omkring platsen, smållande med sin långa ridpiska. Grupperingen försiggick raskt, man klättrade vigt upp på man, men då till sist den lilla lindanserskan skulle på deras armar svänga sig upp till toppen af den levande byggnaden, höjdes ett allmänt rop deremot af allmogen rundt omkring. Vare sig att flickan skrämdes af skränet eller icke var öfvad tillräckligt för vågstycket, nog af, hon störtade handlöst till marken.

»Encore une fois, Antonia» skrek clownen till henne, under det de andra orörlige bibehöllo sin ställning.

»Je ne veux pas» sade den lilla halft trotsigt.

»Ah, c'est ce que nous verrons» ropade clownen ursinnigt och höjde piskan.

»Je veux essayer! ne me frappez pas», stammade flickan under ett försök att resa sig upp, men det var för sent. Snärten hven genom luften.

Hon föll tillbaka, och ett svagt skri hördes från hennes läppar. »Ah, il me fait mal, Pierrot», ropade hon, sträckande armarne bedjande mot gossen med fiolen.

Jag kom att kasta en blick på Kasimir. En åder svälde till oroande vidd upp i hans panna, men för öfrigt var hans ansigte lika blekt och kallt som vanligt. Han hade just lyft pincenez'n för att sätta den för sina ögon, då flickans sista ord nådde oss. Innan jag kunde ana det, hade han, stödjande sig lätt mot den uppslagna suffletten, med ett språng kastat sig öfver både mig och vagnsdörren och stod midt i sällskapet i samma ögonblick fiolspelaren störtat fram och kastat sig öfver flickan, sjelf på sin rygg emottagande de nu tätt haglande pisksmällarne. Inom mindre än en sekund hade Kasimir vridit piskan ur clownens hand och slagit honom till marken. Jag väntade att ändteligen få den njutningen att höra Kasimirs röst skälfva af vrede, efter som jag hoppades, att han nu var riktigt genomkokande arg. Jag hade naturligtvis äfven stigit ur åkdonet. Men döm om min förvåning, då jag får höra honom helt artigt, som om ingenting förefallit, fråga efter bandets ledare. Då denne framträdde, betraktade honom Kasimir ett ögonblick med sin isande blick.

»Hvad kostar hon?» frågade han, pekande på Antonia.

»Icke till salu», sade mannen med en skakning på hufvudet.

»Votre prix, monsieur», upprepade Kasimir helt lugnt framtagande sin plånbok.

»Eh bien, cinq mille francs», sade mannen med ett kort skratt.

»Les voici», sade Kasimir kallt och drog fram tvenne långa växlar, hvilka han hastigt påtecknade, sedan han gjort sig underrättad om mannens namn.

»Och nu är saken en fait accompli», sade han till mig, »du ser man får allt här i världen för pengar».

Derefter gick han fram till de båda barnen och böjde sig ned öfver dem. Antonias vackra hufvud hvilade mot fiolspelarens bröst, och denne aftorkade ömt de strida tårar, som droppade från hennes ögon. »Res dig nu upp, om du kan, Antonia», sade Kasimir. »Du skall åka med mig i den der vagnen».

»Stackars unge», sade en bondqvinna och torkade sig i ögonen. »Har hon ingen mor manne?»

Flickan fäste undrande sina stora mörka ögon på honom.

»Och du skall få granna kläder och aldrig behöfva vara rädd för piskan», fortsatte Kasimir med frestarens lockande röst.

Hon reste sig långsamt, och Kasimir var icke sen att lyfta henne på sin arm.

Då hördes ett smärtans anskri från gossens läppar, han skyndade fram och omfattade hennes fötter. Han var likblek, alla hans lemmar skälfdde.

»Antonia, Antonia!» ropade han, »lemna mig icke. Herre, herre tag mig med. Slit henne icke ifrån mig. O! haf förbarmande.»

»Jag vill ned, jag vill ned till Pierrot», började den lilla flickan snyfta och kämpade af alla krafter för att komma lös.

Det började att höras ett temligen högljudt mummel ibland hopen, och Kasimir fann troligen situationen temligen obehaglig, han drog upp sin börs och visade henne. »Ser du, hur det lyser af blankt guld, Antonia», sade han. »Du får den, om du följer snällt med».

Det glänste till i flickans ögon. Hon tog börsen, böjde sig ned och slog sina armar om gossens hals, och jag märkte, att hon behändigt lät den glida ned i hans ficka. Under det hon upprepade gånger kysste hans gulbleka kind, hörde jag henne hviska tvenne ord, hvilka jag uppfattade såsom: »Suivez moi!»

Derefter lät hon sig villigt bäras till vagnen, der hon sattes på baksätet midt emot oss. Jag såg mig om på gossen. Han vred sina händer i hejdlös förtviflan, och ångesten, som stod präglad i hvarje hans anletsdrag, gjorde dem ännu vederstyggligare än vanligt. Kasimir befallde kusken skynda med påselningen, då jag såg gossen häftigt springa bort mot tältet. Han återkom efter några sekunder, bärande en kappas öfver ena armen samt ett litet knyte i handen. Aldrig skall jag glömma hans uttryck, då han kom fram till oss, och den nästan modérliga ömhet, hvarmed han insvepte Antonia i kappan. Det rörde mig så djupt, att jag tog upp mitt visitkort, skref min adress derpå och lemnade honom. Han lyfte på mössan och hviskade: »Merci, mille fois, monsieur», innan vagnen rullade bort med oss.

»Var det din bror, Antonia?» frågade Kasimir, barbariskt nog så föga skyende att slita de närmaste familjeband.

»O nej! För två år sedan lemnade de mig öfver sommaren hos Pater Ambrosius, som bodde i en liten hydda på landet nere i Provence. Pierre var der förut. Han läste och talade latin med Patern. Han skulle bli munk. Men då de om hösten kommo och hämtade mig, ville han ej stanna ensam kvar utan rymde med oss. Sedan har han följt oss beständigt och spelat åt oss. Men nu har han börjat längta till sina böcker igen, och det var bara för min skull, han stannade. Derför var det så godt jag kom bort», fortsatte flickan med en suck, »han leddes; ah, je le voyais bien», och hon lade sin lilla hand på sitt hjerta.

»Men Kasimir, har ej ditt ädelmod i dag förledt dig till

en öfverilad handling?» sade jag, »hvad skall väl din hustru säga om denna present?»

»Honorine? Åh hon finner sig i allt och är beständigt förtjust öfver allt hvad jag gör. Hon tyckes hafva gjort sig till en pligt att vara min första tjenarinna».

»Det är icke många män, som kunna gifva sina hustrur ett sådant loford».

Han svarade ingenting, och jag började verkligen längta att se den unga grefvinnan. Men ehuru friska hästar voro oss till mötes vid nästa gästgifvaregård, hade det dock blifvit en Juniaftons halft mystiska skymning, innan vagnen rullade fram mot den slottslika byggnaden på det grefliga fidiekommisset. Vi foro genom en park af väldiga ekar. Glimmande vatten syntes här och der mellan träden, och då vi ändtligen stannade framför den breda trappan med sina uppslagna ekdörrar och sina hals öfver hufvud framstörtande betjenter, kunde jag ej hindra mig från att tänka, att Kasimir väl kunde gifva alla sina egodelar litet mera erkännande, än han gjorde. Jag såg ej en min af förvåning på något ansigte, då den lilla flickan lyftes ur; dertill voro de för väl »dresserade», som Kasimir kallade det.

»År grefvinnan uppe ännu?»

»I blå salongen, herr grefve!»

»För den lilla flickan» —

»O! släpp mig icke», ropade Antonia, som anade, att det rörde henne. »Jag vill icke gå med någon annan än er. Jag tycker icke om någon annan än er!»

Vi togo henne följaktligen med till Kasimirs rum, derifrån vi efter att hafva putsat af resdammet begåfvo oss genom en rad af rum till blå salongen.

Grefvinnan var ensam der. Hon reste sig, då vi inträdde och gick ett par steg emot oss. Hon var ej lång men af en särdeles intagande växt. Hennes ljusa hår var slätt tillbaka-

struket från tinningarne och samladt i en stor knut i nacken. Hon hade lungsigtigas vanliga blomstrande hy. Hennes ansigte tycktes skapadt för skälmska löjen, och derföre föreföll dess nuvarande jemna och beherrskade uttryck särdeles onaturligt och fremmande. Man ville tänka sig henne fjärilslätt sväfvande omkring bland rosor, men nu hade hon i stället ett beräknadt om ock behagligt jemnmått i alla sina rörelser, hvilket dock ej gaf annat intryck, än att det var tillkämpadt.

»Du skulle ej stannat uppe så sent, Honorine», sade Kasimir och förde hennes hand till sina läppar.

»Jag kunde ej neka mig nöjet att önska dig välkommen hem. Men jag öfvertalade alla de andra att gå till hvila, som du ser.»

Man kunde ej gerna tänka sig något kyligare och mera cirkladt!

Nu presenterades jag som vän och läkare, och hon vände sina stora blå ögon mot mig. Jag inbillade mig, att hennes stilla anlete fick ett hjertligare uttryck, då hon räckte mig sin hand.

»Välkommen doktor, men jag är icke sjuk, som ni ser, så ni får nöja er med att försaka äran af en underkur och i stället inandas landtluft för egen del och» — —

Hon afbröts af en häftig hosta, som ännu mer uppjagade kindernas hektiska rosor. Då hon återhämtat sig nog för att kunna tala, vände hon sig till mig med ett leende af himmelsk ljufhet och lade mildt sin hand på min arm.

»Se ej så allvarsam ut för min skull, käre doktor, det är endast tillfälligt, det kan ni vara säker på. Men hvad är detta?» — — hennes blick föll på Antonia, som hittills omsorgsfullt hållit sig dold bakom Kasimir.

»Ah, jag glömde henne. Det är en present till dig, Honorine, om du vill mottaga den. Jag köpte henne undan piskan och den råaste misshandel på vägen hit, hvarom Konrad kan

vittna, ifall du så önskar. Hon är troligen en infödd fransyska.» Han fattade Antonias hand och ledde henne fram till sin hustru.

Ej ett drag hade förändrats i den unga grefvinnans ansigte. Man skulle fåfängt sökt att utforska, om det var med missnöje eller glädje, hon mottog denna besynnerliga gåfva. I rösten hördes dock måhända en obetydlig vibration, då hon sade:

»Och hvad är din önskan, Kasimir, med afseende på henne. Hon synes trött. Hvar skall jag placera henne?»

»Det är mig fullkomligt likgiltigt. Jag har betalat afgiften. Detaljerna af hennes framtida befinnande äro för mig utan allt intresse. Sedan köpet är gjordt, har varan förlorat allt behag för mig.»

»Ah petite soeur!»

Detta utrop, sammanpressadt af smärta, klöf luften och träffade likt en darrande pil Kasimir, som med stora steg gick fram och tillbaka i rummet. Han vände sig häftigt och skyndade fram. Hon hade böjt sig ned öfver barnet. Guldnålen, som sammanhöll hennes hår, hade lossnat, och hon nästan insveptes i de rika massor af ljusa lockar, som nu böljade ned öfver hennes axlar. Jag kunde ej se hennes ansigte. Kasimir hade ett eget uttryck öfver sig, der han stod kall och rak bredvid dem. Ett knappt hörbart bäfvande, skälvande, »Honorine» ljud från hans läppar, och jag trodde ett ögonblick, att han skulle trycka henne till sitt hjerta. Men jag bedrog mig. Han återtog utan ett ord eller en rörelse vidare sin afbrutna promenad.

Hon reste sig med en hastig blick efter honom, en blick, som dock förtäljde en lång historia.

»Supén är serverad i biblioteket. Jag ber er förlåta, att jag icke delar den. God natt, mine herrar!» Och med en rörelse full af behag helsade hon oss lätt, tog barnet vid handen och försvann i de inre rummen.

Vi stodo ensamma kvar.

»Kasimir», sade jag, »önskar du verkligen få din hustru frisk?»

»Dina frågor äro i sanning» — —

»Håll inne med dina anmärkningar öfver mina frågor», sade jag allvarsamt. »Hennes helsa är angripen till oroande grad, och skall hon kunna räddas, så måste hon blifva lycklig, Kasimir.»

»Det ligger beklagligen hors de mon pouvoir», sade han med ett skratt, som ljudt hårdt och klanglöst i mina öron. »Det är den gamla historien. Hon älskade en kusin, en fattig sate, men offrade sig sjelf och honom i tillbedjan för guld eller namn eller ära, eller hvad du behagar gifva det för benämning. Se på allt detta», — och han gjorde en rörelse inåt salongen, der ljusen i silfverstakarne belyste de dyrbara tafforna, de mjuka mattorna och de förgyllda speglarne samt utåt parken, der månen lugnt blickade ned öfver de täta grupperna af sekelgamla trån — »är det icke skönt alltsammans, och ändå har allt detta måhända varit den snara, som till döden insnärjt trenne menniskolif», derefter återtagande sin vanliga halft gäckande likgiltiga ton tillade han: »Jag fick veta det, först då det var för sent att ändra. Voilà tout!»

Han gick hvisslande mot dörren, men vände om igen, lade båda sina händer på mina axlar och sade:

»Tack för du kom, du gamle gosse. Välsignelse öfver ditt ärliga hjerta! Försök att finna dig — jag är konstig — jag vet det — men — haf tålmod med mig.»

Han ville gå — men det var ett uttryck i hans ögon, som tvingade mig att trycka honom till mitt bröst. Der lade han, lik ett uttröttadt barn, sitt hufvud och snyftade, som om hans hjerta vela brista.

Detta hejdlösa utbrott varade blott några ögonblick. Han återvann sin sjelfbeherrskning, tryckte varmt min hand och sade:

»Det är striden att vara en gentleman mot henne, att ingenting begära, då hon intet kan gifva annat än af pligt, att äga henne utan att äga henne, det är den striden, som dödar mig.»

»Men är du då viss på din sak? Jag skulle vara böjd att tro helt annat.»

»Fullkomligt viss. Jag fick brevet från hennes kusin en timme efter vigseln. Det var skrifvet en månad förut genast efter vår förlofning, ehuru det hade blifvit försenadt på vägen. Men det kom ju just i rätta ögonblicket. Han anklagade mig för att ha stulit hans brud, som älskat honom allt ifrån barn-
domen. Han var ursinnig af smärta och raseri. Och nu har du reda på hela tragedien.»

»Men nu, Kasimir, du har lifvet för dig. Vinn henne!»

»Aldrig! Hon har en gång bedragit mig. Jag kunde aldrig tro henne mer.»

Derpå gick han före mig till biblioteket, der vi under tystnad intog vår supé.

»Antonia, se efter än en gång. Jag tycker han borde vara framme nu.»

Den unga flickan, nu fjorton år, reste sig från pallen bredvid hvilsoffan, hvarpå den sjuka låg, och drog till hälften undan den mörka damastgardinen, som var nedfälld framför sjukrummets fönster. En solstråle stack hjert fram och bredde ett skimmer öfver flickans ansigte, som, der hon stod med gardinen upplyftad öfver hufvudet och nedfallande i purpurveck omkring henne, med sina mejslade drag, sin rena ansigtsoval, sitt vemodiga uttryck liknade en af de italienska mästarnes bästa taflor öfver madonnan. Också vände den sjuka sig mot läkaren, som satt vid hennes hufvudgård, och sade sakta:

»Hon är lika skön som hon är god och ren och sann. Gud bevare henne för verldslifvets svek.»

»Jag ser ingenting», sade Antonia och vände sig om.
 »Men det är också alldeles för tidigt, älskade gudmor».

»Gå då ut och hämta litet frisk luft, ma chérie», sade den sjuka mildt. »Doktorn stannar nog hos mig».

»Om ni visste, hvad jag bäfvar, doktor», fortsatte hon, sedan flickan aflägsnat sig. »Jag borde ej ha telegraferat. Måhända har ni misstagit er. Måhända har han aldrig älskat mig. Ack, tusen farhågor tränga sig på mig, och det hade kanske varit bäst att dö här helt allena.»

»Det hade varit grymt mot honom, fru grefvinna.»

»Men han har ju ett helt år vetat, att jag varit dödssjuk, och han reste ändå.»

»Men han har aldrig vetat, hvad ni nu har att säga honom.»
 Hon reste sig häftigt.

»Ah, jag hör vagnshjul. Doktor, se efter.»

»Han kommer verkligen, så fort hästarne förmå springa», sade läkaren. »Han kastar sig ur vagnen, innan den stannar. Ack, men var lugn fru grefvinna.»

»Skjut undan gardinen en smula. Tack, käre doktor Konrad. Vill ni nu lemna oss.»

Doktorn hann knappt tillsluta dörren efter sig, förr än häftiga steg hördes i det yttre rummet, och grefve Kasimir ryckte upp den motsatta dörren och inträdde i sjukrummet. Han hade ännu reskappan öfver axlarna och hatten i handen, men ehuru hela hans inträde var brådskande och ifrigt, kunde man ej spåra hvarken oro eller sorg på hans bleka ansigte. Hans uttryck var det af en gentlemans, som med möjligaste största artighet och precision skyndar att uppfylla en honom ålagd pligt.

Grefvinnan Honörine hade halft rest sig upp för att möta honom. Ett uttryck af ljuf och blyg väntan visade sig på hennes barnsliga ansigte, men vid hans åsyn dog det småningom bort, och efterträddes af ett drag af djupt svärmod, som

ännu mer än eljest gjorde sjukdomens härjningar i hennes utseende märkbara.

Detta så tydliga bevis på hvad hon måtte lidit under hans frånvaro, rörde måhända någon sträng i Kasimirs hjerta, ty han gick sakta fram till soffan och sade:

»Du har skickat efter mig, Honorine, och jag är här, så fort jag kunnat komma. Är du sämre, min vän?»

»Doktorn säger, att jag snart måste dö, Kasimir.»

»Är det Konrad?»

»Ja, han är här.»

»Men han kan misstaga sig. Vi skola hoppas det.»

»Han misstager sig icke. Jag visste det sjelf äfven utan honom», sade den unga qvinnan allvarligt. »Och jag sörjer ej deröfver. Mitt lif har kanske icke varit, hvad det hade kunnat vara.»

»Jag vet det», sade Kasimir bittert, »men hur kunde jag hjälpa det?»

»Men innan jag dör, o Kasimir, längtade jag att få bekänna för dig — — att jag älskat» — — hon stannade blygt tvekande.

»Du behöfver ingenting bekänna», sade han kallt. »Jag vet det redan. Jag fick veta det just på min bröllopsdag.»

»Hvad?» sade hon med fasa i sin blick.

»Din kärlek till din kusin. Han skref om det sjelf till mig.»

»Hvilken nedrighet! hvilken lögn!» utropade hon. »Han hade ju fått afslag af mig, nyss innan du friade. Jag hade vid fjorton år svärmat en tid troligen mer för hans kadettuniform än för honom sjelf, men det var ingen kärlek. En hastigt öfvergående barnslighet, det var allt. Och detta har du trott, Kasimir? Och det var detta, som åstadkom denna häftiga, hemska förändring hos dig? Ack, jag ser det nu alltsammans.»

Hon var utmattad, han såg det. Han lade henne sakta ned på bädden och satte sig på den låga stolen bredvid henne.

»Honorine», sade han efter en stund. »Detta är ett förfärande ögonblick. Förmår du att svara mig. Du sade att du ville bekänna att du älskat — — *hvem* har du då älskat?»

Hon teg. En skär rodnad bredde sig öfver henne.

»När det icke var honom, o, hvem var det då?»

»Anar du det icke». Han såg orden snarare än han hörde dem. »Tror du jag kunde stå vid altaret med en mened på mina läppar.»

»O Gud, det var då *mig!*»

Blodet störtade med våldsamt fart till hans hjerta. Han föll ned på golvet bredvid hennes bädd och lade hufvudet på kudden invid hennes.

»Honorine», mumlade han, »denna glädje och denna smärta spränga mitt bröst. Ah, du måste lefva, jag skall strida med döden själf om min brud. Nu är du min. O, Jubel! Honorine! Älskade, tillbedda! Vi hafva ju allt för att vara lyckliga. Ack, släpp in solen hit att se på oss. Låt luften komma och susa omkring oss. Låt foglarne komma och sjunga för oss, om vår, om vår och kärlek. Hvarför är här så mörkt och qvaft? Res dig min älskade. Du förmår ej nu — men i morgon. Jag skall bära dig fram till dager, till ljus och lycka. Jag har styrka och kraft och helsa. Jag skall taga af mitt och gifva dig. Ser du icke, älskade, hur det blomstrar omkring oss, nya herrliga vårdofter. Ser du ej hur lifvet strålar i morgonglans. Honorine, du har lidit — jag har kanhända också lidit, jag tror det var många år — jag vet ej — jag har glömt det. Detta enda ögonblick har utplånat till och med hågkomsten deraf. Men du blir så blek, min käraste. Jag talar för mycket, och jag *kan* icke vara tyst.» Han lutade hufvudet ned i kuddarne, hvarpå hon hvilade.

Hennes späda hand strök sakta och ömt hans hår, men hon teg.

»Honorine», sade han sakta efter några ögonblicks tystnad, »vi hafva förspillt många år, huru väl ändock, att vi ännu äro unga, att ännu många återstå oss.»

»Och om det vore endast dagar», sade hon sakta och tvekan-
kande.

»O, tyst, min älskade, hviska det ej ens åt nattens mörker. Vi hafva icke längre med sorg och lidande och död att göra. För oss spricker först nu lifvets knoppar ut till fagra rosor. Hur skulle dödens engel nännas att andas på vår unga lycka. Honorine, han måste vända bort sitt hufvud, då han ser oss, han måste gråta af glädje öfver att vi funnit hvarandra och tårar, tårar smälta hvarje hjerta, vore ock lifvets källor der stelnade till is.»

»Kasimir», sade hon ömt och vemodigt. »Jag fruktar dig.»

»Jag undrar ej derpå, dyraste. Jag har skrämt dig, arma barn. Jag har varit så hård och kall. Du kunde aldrig veta hvilket bottenlöst djup af kärlek mitt hjerta gömde på, men nu skall du lära det, dag efter dag, år efter år. Jag skall lefva endast för att visa dig det, ända tills jag läkt det sista af alla de sår, jag gifvit dig.»

»Det är icke derföre», sade hon lifligt. — »Jag vill icke förebrå dig, jag har glömt och förlåtit dig allt sammans, dessutom har jag sjelf felat så mycket. Men jag har lidit, Kasimir, dessa väggar kunna vittna derom. Jag var ej stark, jag kunde ej stå ensam med min oerhörda smärta. För mig fanns endast tvenne vägar: den ena att förtvifva — den andra att gifva mitt hjerta åt Gud. Jag fruktar att sedan jag funnit dig, jag skall mindre värdera min himmelska krona.»

Han hatade sig sjelf derför, men han kände ett stygn af afund, som en skarp pil fastna i sin själ.

»Det är derföre *du* förmår att tala om dagar», sade han.

»Kasimir, min make, tusen gånger tackar jag dig för den gränslösa lycka dessa ögonblick skänkt mig.»

Han tryckte sina läppar på hennes hand.

»Men, allt här på jorden är dock så öfvergående, så osäkert. Allt bär sin prägel af timlighet, af tid. Är det då icke detsamma, då vi nu erfarit sjelfva känslan af en utsäglich, gemensam kärlek, om den varar år eller timmar. Tidens korthet eller längd är ju något underordnad, erfarenheten af sjelfva saken är ju det väsendtliga, och den känslan, Kasimir, är evig.»

Ack, han förstod henne ej — till honom strömmade lifvets krafter med stormande makt — från henne sinade de sakta bort. En utsäglich tryckande känsla af sorg smög sig öfver honom. Skulle hon finna sig i att skiljas från honom? Hade han då i samma ögonblick han fann henne, ingenting kvar hos henne. Om nu Gud i grymhet, i vrede skulle slita henne ifrån honom, var det ej nog att han tog hennes ande, hennes kropp, skulle han ock beröfva honom hennes hjerta.

»Honorine», ropade han i frambrytande ångest, »gif mig icke döden sedan du nyss gifvit mig lifvet. Hvad begär du? Säg mig åtminstone att du icke *vill* lemna mig. Jag behöfver en droppa tröst, Honorine.»

»Jag älskar dig», hviskade hon bleknande, »men jag vill göra Guds vilja, det vare med lif eller med död.»

Han teg länge. Han märkte att han icke längre var den ende i hennes hjerta, och hans gamla misstro och sjelfviskhet grep ett jättetag i hans inre. Dock var hans kärlek af nog äkta slag för att han skulle förmå att beherrska sig och dölja det för henne.

»Tviflar du på min ömhet, min egen. Pröfva mig! jag ligger här för dina fötter. Har jag dödat allt jordiskt hopp inom dig med de isiga flägtar, jag blåst öfver mitt späda blomster. Är det derföre?»

»O nej», sade hon varmt, »jag tviflar icke på dig, men»,

och hon såg blygt upp på honom, »*jag har smakat evighetens sötma.*»

Det låg ett himmelskt skimmer omkring henne, sådant att till och med han under några ögonblick böjde sig därför. Han kysste henne ömt på pannan, han hade icke kysst henne på sex år, sedan morgonen af deras bröllopsdag, och hon reste sig halft upp, slog armarne om hans hals och hviskade: »Kasimir, nu sedan det blifvit klart oss emellan, är jag så lycklig. Ingenting fattas mig mera.»

Hon smålog emot honom, då hon lade sig ned mot kudden och tillslöt ögonen. Derefter vände hon sig på sidan sökande med handen under kinden en bättre och mera hvilande ställning. En dvala tycktes komma öfver henne, och han fruktade att röra sig för att icke väcka henne. Hennes andedrägt var kort, men ansigtsuttrycket barnsligt som alltid, hur stilla, hur fridfullt var det icke! Hur skär och ren, hur jungfrulig och kysk låg hon icke der. Han kände att hennes åsyn borde stilla stormen i hans inre, men störtfloden var en gång lös-släppt, han förmådde icke längre hålla den inom sina dammar. Ack, han älskade på samma sätt som han gjorde den der sommarmorgonen, då de vigdes i landskyrkan nära invid. Han ville äga, han ville njuta, han ville lefva med henne — han kunde icke släppa, han kunde icke försaka, nej, han kunde det icke. Han gaf henne hela sitt hjertas skatter der de nu svälldes ut i glödande färgprakt, och hon — — fattigt, fattigt var det som hon nu egde. Han mindes den der vårdagen, då hon kom med sin tant för att se sitt blifvande hem, huru de tillsammans jagat, glada och lekfulla, genom parken, tills han hejdat henne med den frågan:

»Är du viss på, Honorine, att du älskar *mig?*»

Hon var så förtjust och öfverlycklig åt allt han hade att bjuda henne, att hans gamla misstro redan då hviskade att *han* blott kom i andra rummet.

Hur hade hon ej då häftigt vändt sig om och med förundran sett på honom, hvarefter hon skrattande svarat: »Du är en besynnerlig gammal herre, Kasimir.» Men derefter i hast allvarsam, måhända genom något drag i hans utseende, hur hade hon ej ömt smugit sig till honom och hviskat dessa ord, som sedan ljudit för honom natt och dag: »Dessa sista veckor har jag tyckt att älska är ett så fattigt ord. Jag vill knappt begagna det derföre att det så ofta blifvit missbrukadt. Lefva i dig och för dig, det är hvad jag vill och sedan aldrig tänka på något annat.»

»Men du vill vara rik, Honorine?»

»Ja visst», sade hon gladt, »jag har aldrig föreställt mig annat. Om jag voré fattig, så skulle jag också nödgas se dem jag älskar lida brist. O, det vore förfärligt. Nu kunna vi göra alla omkring oss lyckliga.» Och så hade hon tagit hans arm och helt tankfull återvänt till slottet.

Det var icke många dagar derefter, som hon sjelf fann olyckan. För honom hade hennes sista ord blott inneburit en bekräftelse på hvad han sedan genom det olyckliga brevet fick veta.

Och nu låg hon der sköflad, tillintetgjord, krossad. Ett ord af honom hade kunnat förklara allt, men han hade varit för stolt att yttra det. Det ligger i de tvenne små orden »för sent» en förfärande makt, som ingen kan tänka sig förr än han verkligen vid något viktigt fall står ansigte mot ansigte inför dem. Han trodde de skulle qväfva honom.

Han smög sig ut och mötte Konrad. De skakade tyst hvarandras händer. Der var icke rum för någon tröst.

Efter den dagen lemnade han henne icke mer. Det var mot hans bröst hon hvilade, då hon kunde sitta uppe, det var han, som de första dagarne bar henne till soffan och derifrån, det var han, som drog undan gardinen och insläppte solljuset till henne, det var han, som också läste för henne.

En afton läste han dessa ord, som hon tecknat för i sin bibel: Kan ock en qvinna förgäta sitt barn eller en moder sitt lifs son, så skall Jag dock aldrig förgäta dig.

Han lade bort boken. »Så har också jag älskat dig, Honorine. Ej en sekund af alla dessa år har jag förgätit dig.»

»O, jemför det icke», sade hon nästan med bäfvan. »Du älskar för att få, Gud älskar för att gifva.»

Hur kära blefvo icke alla de stundeliga små omsorgerna för honom! Han intalade sig att det alltid skulle förblifva så. Han ville ej tänka sig annat, och han hade stundom ännu hopp.

En morgon sade hon oroligt till doktorn: »Men hvad säger Ellen om er långa frånvaro, käre doktor Konrad. Jag vågar knappt höra ert svar, ty jag ville så gerna behålla er tills» — — Hon ändrade meningen vid en blick på Kasimir, »så länge jag behöfver er.»

»Ellen skrifver och ber mig icke lemna er, och min vikarie är glad att blifva litet känd.»

»Och lilla Honorine?»

Hvilket leende, hvilket uttryck i hennes ansigte, då hon sade dessa ord.

Kisimir smög sig ut.

Rummen lågo der i en lång fil, ödsliga och tomma. Hennes arbetskorg stod på bordet i salongen. I den låg en halft fullbordad barnmössa, troligen ämnad åt hennes guddotter och namne — »lilla Honorine».

En tafla öfver hvad som kunnat vara, drog fram för hans blick. Han såg henne glad och god, ljuf och lycklig, med leende ansigte omkring sig. Ack, hennes ansigte passade så väl att gå igen i rosiga barnansigten. Han såg sig sjelf — ja, hur såg han sig sjelf? Kunde *han* någonsin blifva annorlunda, då ej ens det livvets skifte, som utkämpades innanför

de tillslutna dörrarne kunde bryta hans vilja, eller förödmjuka hans hjerta.

Ibland fruktade han, att hans utbrott af öfverdrifven ömhet plågade henne. Han märkte alltid, att i hennes spåda hand låg en kraft, i hennes unga hjerta ett mod, som mycket öfvergick hans eget. Han kände sig vanmäktig inför henne. Och ändå var hon så mild, så hängifven! Men hon hade en allvarsam väg att gå, och hon gick den med barnslig öfverlåtande tro och med en blick, som oförvillad såg hän mot målet. Måhända försvårade han för henne den mörka dalens stig, måhända var det lifvets sista smärta att han icke kunde förstå henne, men hon bar både den och den hvarje timma sig närmande dödens qval, såsom en af Gud frigjord själ kan få nåd att bära äfven det, under styrkans dagar mest fruktade.

Det var en morgon efter en svår natt, som hopplösheten och ensamheten kommo öfver honom öfvervöldigande, outhärdligt. Han gick ut. — Han stannade några ögonblick i salongen och såg på hennes porträtt, som måladt i olja hängde öfver soffan. Det gaf honom ingen tröst, snarare tvärtom. En qväfd snyftning hördes från fönstersmygen. Han gick dit.

»Ah, är det du Antonia? Du gråter.»

»Ack hon dör. Jag ville gifva mitt lif för att köpa hennes.»

»Du sörjer henne?»

»Om ni visste hur hon varit mot mig, så skulle ni ej fråga så.»

»Och du har varit god mot henne?»

»Jag försökte att läsa hennes önskingar i hennes ögon», sade flickan svagt, »men hon hade så få.»

»Tack Antonia!» Och läggande sin hand på hennes hufvud, tillade han: »Gråt ut, lyckliga barn. Den som har ingen-ting att ångra kan gråta.»

Derefter gick han långsamt ned i trädgården. Han fann

den gamle trädgårdsmästaren sysselsatt att binda en bukett. Den var endast af hvita liljor och cypresser. Han förstod honom och satte sig på kanten af drifbänken framför honom.

»Hon älskade dem alltid mest», sade den gamle mannen, under det tårarne droppade på bladen. »Hon sade att de kommo henne att tänka på Guds englar.»

»Hon brukade ofta helsa på dig?»

»Ja, hvarje morgon kom hon hit ned, så länge hon kunde gå, och sedan bars hon ut på parterren. Sista dagen sade hon: »Tror du att stormen är nyttig för dina rosor, Dalberg?» Och då jag svarade: »Det kommer an på. Somliga blifva härdade och starka af den, andra dö», så inföll hon hastigt: »Men solen *kan* hjälpa dem alla, Dalberg, den kära solen — glöm aldrig det». Och derpå, just som hon skulle bäras in igen, vinkade hon mig till sig, tog mig i hand och hviskade mycket sakta »Nådens sol».

Den gamle mannen böjde sitt färade ansigte mot buketten och snyftade.

»Jag skall taga den», sade Kasimir med bruten röst. Äfven han tog trädgårdsmästaren i hand och sade: »tack Dalberg».

Då han återkom, hörde han redan utanför att hon hade ett svårt qväfningsanfall. Han öppnade förskräckt dörren. Hon satt uppehållen af Konrad. Då hon såg honom, sträckte hon ut armarne, om det var mot honom, mot buketten eller mot verkliga Guds englar, det visste han ej. Han skyndade fram. Bandet, som sammanhöll hans blommor, lossnade, och hon öfversällades af hvita liljor. Det var hennes första sköna bår-täcke, ty hon andades ej mer.

Och derefter kom tomhetens första trögt framskridande dagar. Han höll sig innestängd i sina rum.

»Begär icke, att jag skall se någon — eller tala till nå-

gon, icke ens till dig. Om någonting i verlden är människans eget, så är det hennes sorg. Gif mig några dagar, och jag skall vara mig sjelf igen.»

Och Konrad förstod honom, och reste för att återkomma till begrafningen.

Och så var Kasimir allena med sina tankar.

Mången natt smög han sig in till henne. Det kom för honom, att hon var så ensam, och det var någonting, som hon under förlofnings tiden skämtsamt bekänt, att hon fruktade. Han hade ej erinrat sig det förr. Nu begrep han huru ensam hon varit lemnad hela sitt äktenskapliga lif.

En annan gång fruktade han, att hon ej hade någon, som omhuldade sig derborta, på andra sidan i det okända landet. Kunde någon skydda, värna, ömma för henne så, som han. Hon var så blyg och vek. Kanske hon kände sig fremmande. Kanske hon förundrad såg sig om och sökte honom. Sådana tankar gáfvo en viss lisa åt hans hjerta.

Men hon var ju lycklig — hon hade ej någon hågkomst mer af den, som förbittrat hennes lif. Hvarje kallt och hjertlöst ord återkom med pinsam noggrannhet för hans minne. O, qval! (Och allt under det tankarne hvirflade om i hans hufvud, hörde han beständigt urets taktmessiga pickande. Icke ett enda tick tack undgick honom. Och allt emellanåt framstod för honom några ord af hans skräddare: »Man börjar bruka vida ärmar nu, herr grefve».)

Förstod hon väl hur han älskade henne?

Var ej hans straff för hårdt i jämförelse med hans fel?

Hade hon något medlidande med hans smärta? Ack,

hvem frågade väl efter honom? Och dock hade hon en gång sagt honom, hur svårt hon kände det, att han skulle sörja, sedan hon var död, och att hon icke unnade någⁿ annan att trösta honom. Men hon hade med ett vemodigt leende genast tillrättavisat sig själf. »Ser du hur afundsjuk och själfvisk jag är», hade hon sagt. Han förlät henne den själfviskheten.

En afton öfverraskades han af tårar. För hans minne hägrade en och annan skymningsstund, då hon, lutad mot hans bröst, biktat sitt unga hjertas saga. Oskyldigt, enkelt, som ett barn för sin moder. Då blef hans sinne vekt, då låg på hans läppar en half bön: »Hjelp mig att bära min börda».

Den jagades bort af andra bittra tankar. Hvarför gladdes hon att lemna honom? Hvarför skulle hon tagas bort? Andra hustrur lefde.

Andra hustrur! Ja, hur mången man behandlade ej sin hustru hårdt och kallt, utan att hafva någon anledning dertill. Han hade dock haft ett skäl, om det än var falskt. Hvarför skulle han ensam lida?

Han hade märkt det bland många af sina bekanta. De flesta män lefde sitt eget lif, utan att göra sig möda att på minsta vis sätta sig in i hustruns önskningar och behof. Han hade åtminstone varit henne obrottsligt trogen. Få kunna berömma sig derutaf.

Hade *han* intet att beklaga sig öfver?

Konrad kom ej till begrafningen utan först några veckor senare.

Kasimir låg på en trädgårdssoffa och rökte, då han körde upp på gården.

»Åh, du här», sade han, och tonen hade helt och hållet återfått sitt gamla uttryck. »Jag hörde att, du väntades till Sundbyvik. Nå, hur lyckades operationen?»

»Öfver förväntan väl».

»Du kan då lyckönska dig till att hafva återgifvit en stor man åt menskligheten.»

»Baron K. är visserligen icke något snille, men hvarje menniskolif har sitt värde, och han gagnar nog, äfven han, i sin krets.»

»Åh ja, han göder väl sina hundar och sina torpare.»

»Det sista må man hålla honom räkning för.»

»Min erfarenhet har lärt mig att ingen af dessa arter tål vid att bli för fet. Men vi skola väl uppsöka min faster. Hon skall glädjas åt din ankomst. Hon längtar efter nyheter från hufvudstaden, och som hon är något döf, kan jag, tack vare dig, under några dagar få hvila mina lungor.»

Han gäspade, hvisslade på en stor rapphönshund och steg långsamt upp för trapporna. Vid en afsats vände han något på hufvudet och sade liksom en passant: »Jag reser i nästa månad».

»Hvarthän styr du då kosan, käre vän?»

»Dit min lyckliga stjärna för mig. Paris, Egypten, Indien, China — hvad vet jag?»

Den aftonen skref Konrad till sin fru följande bref:

Dyra Ellen!

Operationen har lyckats som genom ett underverk. Då man står framför ett sådant fall, är man böjd att utropa: »Herre, jag är för ringa till den barmhertighet, du med mig gjort hafver», så förödmjukad, så förintad känner man sig just af den oväntade framgången, just derföre att man märker att lifvet och döden *icke* lågo i knifspetsen. Kasimir är sig lik,

jag kan ej säga annat om honom; jag har ej märkt annan förändring, än ett djupt veck mellan ögonbrynen, som ej fanns der förut. För öfrigt samma hån, samma kyla, samma obegriplighet. Huru lyckliga äro ej vi, min Ellen, som naturen bildat till enkla hvardagsmenniskor, huru litet vi förstå af Kasimirs strider och lidanden. Men då jag tänker på min älskade trio i hemmet — mamma, dig och lillan, huru vi, då någon liten molntapp visar sig på horisonten, helt enkelt och öppenhjertigt hjälpas åt att blåsa bort densamma, då ömmar mitt hjerta ännu mer än eljest för honom. Jag återkommer om måndag. Må väl till dess. Din egen

Konrad.

P. S. Bed Pierre lugnt resa. Jag skall sända afhandlingen direkte på Uppsala.

Fyra år senare, återfinna vi Kasimir utsträckt på samma trädgårdssoffa, der vi sist lemnade honom. Han hade helt nyligen återkommit från sina vidsträckta resor, men hvarken tid eller omvexlingar hade åstadkommit någon förändring i hans kalla och högdragna utseende. Helt annat var förhållandet med den unga flickan, som satt på en låg stol och höll en garnhärfva åt en äldre dam, hvilken ifrigt nystade, allt under det juvelerna på hennes fingrar gnistrade i solskenet, och hon småpratade, utan att låta sig hejdas af sina åhörare synbara tankspriddhet.

»Men det var ju en charmant tillställning hos grefve S. i går», sade hon, »jag har sannerligen ej sett maken förr på landet. Flottiljen af bevimplade båtar, fyrverkeriet, musiken, serveringen — alltsammans var ju i högsta grad lysande och elegant. Eller hur?»

»Det upplifvade gamla minnen för Er, min tant,» sade Kasimir, »ni har nu i fyra år varit i saknad af Stockholmslifvets förströelser.»

»Du misstager dig. Jag har ju skrivit och berättat dig, att vi varit i Stockholm några månader hvarje vinter. Hvad skulle det tjena till att hafva ett fullt möbleradt hus der, om ingen skulle draga fördel deraf, och dessutom måste jag ju tänka på barnets uppfostran.»

Måhända blef vecket mellan ögonen ett grand djupare. »Så-å, du har då varit med i stora världen, Antonia?»

»Endast helt litet, Kasimir», skyndade sig den gamla grefvinnan att infalla, »men hennes succès var parfaite, det kan jag försäkra dig.»

Dermed tog hon sin nyckelkorg och sitt garnnystan och gick med majestätiska steg den stora sandgången fram till slottet. Antonia reste sig.

»Du kan stanna», sade Kasimir kort.

Hon satte sig åter.

»Har du uppträdt i Stockholms-societeten på samma sätt, som du gjorde igår?» frågade han.

Den unga flickan lyfte sina mörka ögon mot hans ansigte, helt lugnt utan den ringaste förvirring, och betraktade honom med en fast blick; men som det af hans ton var henne omöjligt att gissa, om bakom frågan låg ett tadel eller ett beröm, teg hon.

»Behöfver jag upprepa min fråga?»

»Jag förstår ej hvad ni önskar veta. Jag förmodar att jag gjort det.»

»Således har världen varit i tvekan om, huruvida den inom sina nobla dörrar emottagit min fosterdotter eller min tantes kammarjungfru.»

En glödande rodnad drog långsamt öfver den unga flickans mjella hy, men hon sänkte icke sin blick.

»Jag ser icke ut som er tantes kammarjungfru», sade hon stolt.

Det visade sig verkligen ett halft leende kring Kasimirs läppar.

»Måhända har jag hållit dig för knappt — men jag tycker tusen kronor om året — det borde räcka till något mer än en hvit musslinsklädning, höghalsad och utan alla prydnader. Hvar gör du af dina pengar, Antonia?»

»Jag sätter dem i en bank, der de gifva god ränta», sade hon skrattande.

Leendet försvann och ögonbrynen sammandrogos.

»Nå gerna för mig — jag kan fördubbla summan». Han slog lätt med sitt spanska rör mot sin glänsande stöfvel.

»Och dessutom», inföll Antonia lifligt, »har jag mest vistats här ute på landet. Ingen kan undra på, om jag hämtar min lefnads filosofi från torparstugorna.»

»Och hur låter den filosofien?»

»Jo, när gamla Stina i grindstugan sätter på sig sin gulrosiga silkeshalsduk, då står hon och viker den framför spegeln, så här», och Antonia härmade lekfullt en gammal gummas rörelser, »och så säger hon: När ja va ung, då va dä int så noga, för då skulle ja pryda kläna, men nu ä dä kläna, som ska pryda mej.»

»Jag visste icke att det fanns så mycken visdom under torftaken.»

»Men ni tyckes dock icke sentera den, grefve Kasimir, efter ni icke var nöjd med min stackars klädning.»

Då han icke svarade, fortsatte hon i hast, allvarsam: »Och jag vill medgifva, att hvad min drägts enkelhet beträffar, jag måhända gått för långt utan att besinna, att jag ock har pligter mot er, grefve Kasimir, som så rikeligen sörjer för mig. Men det andra felet ni fann med min klädning», och hennes genomskinliga hy öfvergöts ånyo af en mörk rodnad — »derom får ni förlåta mig, att jag har mina egna tankar.»

»Skulle det behaga dig att utveckla dem.»

»Ni säger det der så likgiltigt», svarade hon, återgående till sitt skälmska uttryck, »att jag knappast vet om jag vill. Men, ser ni, när jag gör mina långa, ensliga promenader genom edra vidsträckta parker, så *tänker* jag.»

»Så-å; eljest kan jag en passant underrätta dig om, att man lyckligast genomvandrar sitt lif, om man tänker så litet som möjligt.»

»Der är jag åter af motsatt mening; mina tankar roa mig. Nå väl, jag tänker, att jag har pligter. Jag står visserligen mycket ensam i lifvet, men jag har åtminstone pligter mot mig sjelf.»

»Du har då, som den första pligt mot dig sjelf, att vara så vacker som möjligt, och jag kan försäkra dig, att din klädning à la novise visst icke befordrar din skönhet gent emot alla de mera — — mera — lätt klädda societetens damer.»

Hans hånfulla ton retade och upprörde henne, och hon utbrast nästan med passionerad värma. »Och det säger ni — ni, som dock räddat mig från lindanserskans sedeslösa lif, ni som bevarat mig åt renheten och sedligheten. Det hade varit förlåtligt, om jag i hennes ställning kränkt mitt qvinliga värde, för att locka manliga åskådare — men hvad tvingar mig väl dertill *nu*. Jag skulle velat säga er, att jag ock kommit att inse, att jag har pligter mot mitt kön, och om hela världen sviker dem, så skall jag icke göra det.»

Hennes mörka ögon blixtrade af ädel harm, och hon skakade sina långa svarta lockar otåligt tillbaka från sina axlar.

Han betraktade henne ett ögonblick.

»Du kunde spara dig besväret», sade han sedan, långsamt afpetande askan från sin cigarr, »en fluga gör ingen sommar.»

»Jag har icke hoppats att kunna reformera världen, men jag har hoppats att kunna behålla aktningen för mig sjelf.»

»Och törs jag fråga dig, hvilken yttre anledning har väckt dessa högst sällsamma tankar i en nittonårig flickhjerna?»

»Den der frågan innebär en förnedring för qvinnan», sade hon allvarsamt, »och dock jag måste bekänna det, ni har rätt, det fanns en yttre anledning.» Hon började tala fort, med ögonen häftade på marken. »Det var förra sommaren, en fest lik den i går hos Baron K:s. Nå väl, min tante blef på aftonen, sedan vi kommit upp till oss, illamående; hon önskade få några bitar is. Jag knöt en näsduk om mitt hufvud, kastade en schavl öfver axlarna och skyndade ned. En betjent, som jag mötte, sade mig att isdosan stod i skänken innanför matsalen. Jag blef tagen för en kammarjungfru den gången. Jag gick efter anvisning, men knappt var jag inkommen, förr än hela samlingen af manliga gäster rusade in i matsalen, för att, efter en promenad, än ytterligare undersöka vinflaskorna, som till stor mängd funnos kvar på bordet. Hvad var att göra? Jag hoppades besöket skulle blifva kort; min oordnade dräkt, till och med endast min närvaro vid denna sena timma, gjorde mig tveksam att gifva mig tillkänna, och så», — hon talade de följande orden långsamt och nästan frampressadt, »blef jag vittne till deras konversation.»

Hon höjde ett ögonblick sina ögon mot sin åhörare och märkte, att han forskande betraktade henne, med en blick, något mindre kall än vanligt.

Detta enda lilla tecken till sympati gaf henne mod att fortsätta.

»Ja, grefve Kasimir, jag stod der måhända en qvart; sedan kunde jag ej stanna längre. Jag hoppades att osedd kunna smyga mig ut — men det misslyckades, man upptäckte mig.»

»Näh?»

En harmful krökning krusade den unga flickans läpp.

»Jag blef än en gång tagen för en kammarjungfru», sade hon.

Vid en förnyad blick på sin åhörare, märkte hon att en åder i hans panna svällde till oerhörd bredd, och att hans händer kramade det spanska röret, så att naglarne blefvo hvita.

»Och fanns der ingen», sade han sakta, »som uppträdde till ditt försvar.»

Då hennes ögon mötte hans, for en hastig tanke genom hennes inre, som, uttryckt i ord, skulle låtit sålunda: »Mätte denne man aldrig finna ett tillfälle. Han skulle vara i stånd att döda.» Högt sade hon.

»Jo, det fanns verkligen en ung student, som ensam vågade ställa sig emot hela det skrålände, vilda sällskapet. Och medan den första bestörtningen öfver detta oerhörda tilltag varade, lyckades jag komma undan. Der har ni nu den yttre anledningen till mina åsigter, och skam öfver mig att jag skulle behöfva en sådan.»

»Och sedan den dagen föraktar du alla medel att förhöja din skönhet», sade grefve Kasimir, som fullkomligt återvunnit sin sjelfbeherrskning, med sitt vanliga gäckeri i rösten.

»Icke alla — — men alla för en sann qvinlighet vanhedrande. Men kanhända har jag också att tacka Stina i grindstugan för en liten lärdom äfven i det fallet. Ni får ursäktas att mina filosofiska källor ej äro fullkomligt fashionabla, de äro så mycket mer ursprungliga. Hon brukar säga: »*Alla ä vi vackra, men vi ä inte alla lika däjeliga*». Om ni visste, hvilken verld af skönhet och lycka dessa enkla ord öppnat för mig. Af huru ringa värde blifva ej inför dessa ord alla människors omdömen om det, som är fult eller vackert, gent emot en skapande mästerhand.» Och hon npprepade sakta med ett drömmande uttryck: »*Alla ä vi vackra, men vi ä inte alla lika däjeliga*». »I alla fall är det lyckligtvis icke alla, som döma så strängt som ni», återtog hon, hastigt bortjagande svärmeriet, och uppdragande ett bref ur sin klädningsficka. »Jag fick detta i går, och jag trodde jag borde visa det för er», tillade hon blygt räckande honom detsamma.

Kasimir genomögnade det.

»Det är i sanning ett hedrande anbud», sade han med

isande köld. »Amiralen är en ärans man». Han teg ett ögonblick. »Du antager det naturligtvis».

»Det låter som ni ville begagna första bästa tillfälle att bli af med mig», sade hon sorgset.

Han vände sig bort.

»Jag vill icke hindra din lycka», sade han.

»Ni har således intet emot, att jag afsänder mitt afslag. Det gör mig mycket ondt att behöfva orsaka Amiralen ett ögonblicks sorg, men jag har åtminstone det medvetandet, att jag aldrig nppmuntrat honom. Ah, se der!»

En flock dufvor kretsade öfver dem. Hon såg upp i luften och ropade »Fido», och de kommo alla och slog ned på hennes axlar, hufvud och armar.

»Gör mig den tjensten, grefve Kasimir, att hämta ärtkorgen inne i den der gamla ihåliga eken, så skall ni få se på något roligt.»

Då han återkom och såg henne stå der i solljuset med strålande ansigte och lycklig min, tyckte han sig aldrig i sitt lif sett något älskligare.

»Se här, tag den här grå, ty den är alltid så glupsk och afundsjuk», sade hon och räckte honom en af dufvorna, »men håll väl i den om foten, ty annars flyger den tillbaka. Så der ja», och tagande ärta efter ärta mellan sina läppar, började hon att mata dem, en efter annan, skrattande af hjertans lust åt deras ifver.

Och den grå började vildt att slita i Kasimirs skägg och flaxa för att få sin del, och Kasimir deltog i skrattet, så att det klingade i parken och kände sig glad och lätt om hjertat, så att han fick en hastig erinring om skolpojåkåren. Ja, då några hufvuden förvånade stucko fram bakom köksjalousierna, kom det öfver honom en pojkaktig lust att nicka åt dem, en frestelse, den han dock manligen emotstod.

Antonia gick hastigt öfver matsalen och knackade på den tillslutna dörren på andra sidan.

»Är ni färdig, grefve Kasimir? Vagnen är framme och tante är otålig.»

»Jag kommer genast.»

»Men jag skulle vilja, att ni kom ut ett ögonblick.»

Han öppnade dörren.

»Hvad är det?»

»Jag ville bara fråga er, om jag är bra så här?» sade hon och ställde sig midt under kronan. »Efter hvad ni sade mig i somras, är jag riktigt rädd, då jag första gången skall uppträda i ert sällskap, och till på en kunglig bal.»

Han kastade en granskande blick på henne. Hon bar en slät vit sidenklädning med matt silfverglans. En girland af små hvita snäckor och koraller var inflätad i hennes rika svarta hår, baktill sammanhållen af några näckrosor med sitt långa sjögräs. Drägten var af ädel styl, och likaså arten af hennes sällsynta skönhet.

»Nå, ni säger ingenting», sade hon otåligt. »Duger jag?»

»Det kommer an på till hvad.»

»Till att uppträda under beskydd af en rik svensk grefve, utan att förnedra honom med att bli ansedd som hans tantes kammarjungfru», sade hon skrattande.

»Det der kan du inte glömma.»

»Jag ser nog att ni tycker att jag inte duger. Men är jag ej bra nu, så blir jag det aldrig, ty nu har jag gjort mitt allra bästa, enkom för er skull, så det är bra förargligt att ni ändå skall betrakta mig med den der kalla och förnäma blicken.»

Hon vände sig bort, halft gråtfärdig.

I detsamma kom grefvinnan.

»Jag måtte säga att det är högst malplaceradt att hålla

långa underhandlingar, när jag sitter påpelsad och väntar. Högst malplaceradt!!»

»Lilla tante, jag är färdig på en half sekund.»

Musiken brusade genom salen. Balen hade nått sin högsta stämning, när grefve Kasimir nalkades Antonia. Hon hade varit omgifven af uppvaktande kavaljerer, men då en ny vals speltes upp, och hvar och en ilade att uppsöka sin utvalda, blef hon ett ögonblick allena.

»Nå, din Amiral har vetat att trösta sig», sade Kasimir, då en äldre herre passerade dem, förande en ung dam vid armen.

»Ja, jag ser det, och jag är glad deröfver. Jag tror han får en god hustru, och jag gjorde aldrig anspråk på att behålla någon plats i hans hjerta.»

»Men du dansar icke. Roar det dig ej?»

»Ack jo, det skulle roa mig under vissa förutsättningar. Men jag måste verkligen ha stor aktning för den man, i hvars armar jag skulle tillåta mig att inneslutas. Och därför valsar jag icke.»

»Du vill väl ej utdöma halfva balsällskapet.»

»Nej. Men convenansen tillåter icke mig att göra någon utgallring. Valsar jag med en, är jag prigsifven åt alla, därför måste jag försaka nöjet.»

Han böjde sig djupt ned öfver henne.

»Skulle du vilja gifva *mig* ett hvarf, Antonia?» sade han.

Hon såg upp på honom med en klar och öppen blick. »Ja», sade hon, »hvilka fel ni än må äga, grefve Kasimir, så tror jag på ert hjertas adel och ert lifs renhet.»

»Tack Antonia», sade han. »Jag är glad att kunna gifva dig rätt. Du *kan* hafva detta förtroende till mig.»

Derefter tog han hennes arm och började långsamt gå genom salongerna. De kommo till ett litet kabinett, prydt

med lefvande växter — det var tomt. Ljus brunno ibland blomstergrupperna. De stannade.

»Då du vaknar i morgon, Antonia, är jag borta. Jag måste resa.»

»Så hastigt! Är det något sorgligt? — Er syster?»

»Se hit», sade han. »Ser du, om jag gör så här», och han förde fingret hastigt genom lågan på det närmast brinnande ljuset, »då gör det ingenting. Men gör jag så», och han höll sitt finger stilla några sekunder midt i lågan, »då svider det, och såret kan måhända aldrig läkas.»

Färgen sjönk på hennes kinder, då hon betraktade honom med undran och förskräckelse i sin blick.

»Ibland», fortfor han, talande fort och med dämpad röst, »ibland tänker jag att vi två skulle vara starka nog att stå tillsammans gent emot en hel verld, kämpande för våra idealer. Antonia, hvarför blir du så blek, hvarför darrar du så? Tror du jag ville kasta en enda skugga öfver din ungdom? Jag flyr ju — ty jag vet ej hvad jag har att bjuda dig. Det går ej så lätt för mig, som för din Amiral. Jag måste pröfva mig sjelf, Antonia. Men om jag kommer åter — — o min vän! Emellertid var glad, var glad. Plocka lugnt ditt ungdoms lifs rosor och hoppas, min Antonia, som jag. Farväl.» Han gick.

Hon kände en sammanpressning kring hjertat, som om hon skulle qväfvas. Hon gick några gånger fram och tillbaka i det lilla rummet. Ljusen brunno, blomstren doftade, den aflägsna musiken ljöd svagt. Hon visste icke, der hon vred sina händer, hur hon hade behandlat sin spetsnäsduk, förr än hon märkte några lätta, tunna trasor vid sina fötter. Det var det enda synliga spåret, af hvad som tilldragit sig i det »förtjusande lilla arkadien», som en löjtnant ögonblicket derefter kallade det för trollande blomsterrummet.

Hon smög sig tidigt ned i matsalen. Hon måste träffa honom förr än han reste. Men han dröjde så länge. Hon gick fram och tillbaka i samma oro, som föregående afton. Vagnen stod och väntade utanför. Äntligen kom han.

»Du här!»

»Jag ville taga afsked af er — — jag ville tala med er — — säga er» — —

»Det är verkligen högst étonnant. Här beslutas om en resa, här tages afsked under det man pretenderar, att jag skall ligga stilla i min säng och låtsa om intet. I sanning högst étonnant!»

Sidenklädningen frasade, och banden på den gamla damens mössa vajade mer än tillfället tycktes kräfva.

»Äfven ni, min tante», sade Kasimir med en lätt anstrykning af missnöje i tonen. »Hvilken uppståndelse jag mot min vilja åstadkommer. Jag måste se till mina gods i Skåne — — oförutsedda omständigheter — — äfven min syster — Adelaide längtar att rå om mig en tid. Jag återkommer helt säkert till midsommar. Vi träffas då på S—vik. Må väl till dess, min bästa tante. Lef väl, Antonia.»

Han kastade pelsen öfver axlarne, öppnade dörren och sprang utför trapporna. Antonia gick till fönstret och såg ut. Han såg upp och vinkade åt henne. En smäll med piskan, och så var han borta.

Det var dagen före midsommarafton och inemot solnedgången, som Antonia tog en liten korg på armen och begaf sig af för att göra ett besök hos grindstu'-Stina. Hon hade god tid innan de väntade gästerna skulle komma. Hästar hade nemligen afsändts på morgonen, för att vid stationen hämta doktor Konrad med *hela* hans familj, som genom bref från någon söderut belägen ort af Kasimir inbjudits att tillbringa midsommar vid S—vik. Hon gick tankfull landsvägen framåt,

der den krökte sig genom den vidsträckta parken. Vid utkanten af parken låg en liten paviljong, på en höjd, ej långt ifrån vägen. Den var bygd i götisk styl, och det domelikt kupiga taket, var af glas. Hon hade tagit af en gångstig, som ledde dit upp, då hastigt hästtraf nådde hennes öra. Hon vände sig om och såg tvenne ryttare nalkas stället, der hon stod. Det var Kasimir, följd af en betjent. Då han märkte henne, hoppade han hastigt ur sadeln och kastade tyglarne åt betjenten. »Rid förut», sade han, »jag kommer gående efter.»

Han skyndade upp till henne.

»Jag är äntligen här, Antonia», sade han.

»Vi trodde nästan, att ni skulle komma», sade hon med förvirring i rösten, »efter vi genom bref från tante Ellen underrättades om, att ni bjudit fremmande hit.»

De hade långsamt gått upp emot paviljongen. Dess dörrar stodo öppna. Rosor och jasminer blommade i grupper utanför, och en sakta vind höjde då och då draperierna för fönstren.

»Får jag tala till dig nu, Antonia», sade han sakta.

»Nej, nej», svarade hon förskräckt, »säg ingenting, jag ber er.»

Han såg på henne mildt förebrående.

»Hvarför fruktar du mig, Antonia, och hvarför skulle jag längre dröja», sade han, och glöden i hans inre blef för hvarje ord mera märkbar. »Hur länge har jag icke längtat till denna stund! Antonia, jag älskar dig, så som den skeppsbrutne älskar stranden, så som den dödströtte älskar hvilan, så som den fredlöse älskar friden. Du är för mig allt. — Du är hoppet förkroppsligadt för mig. Jag vet inte, om jag tror på någonting, om icke på det, att du kan rädda mig, försona mig med Gud, med menskligheten och med mig sjelf. Jag kan icke tala till dig så, som en annan ung man skulle talat till sin utkorade — du förstår det nog — men jag älskar dig tusen

gångar mer än någon annan kan göra. Antonia, vill du taga detta fattiga lif, som jag bjuder dig, och göra något derutaf? Kanhända att det finns någon slumrande kraft, som du kan locka fram. Vill du rädda mig och göra mig lycklig?»

»Ni har rättighet att bestämma öfver mig», sade hon, blek som döden, »hvad kan jag säga mer?»

Det for en mörk skugga öfver hans ansigte.

»Det var icke så jag ville, att du skulle svara mig», — och då hennes hufvud småningom sjönk ned mot hennes bröst, utbrast han plötsligt — »Antonia, du döljer något för mig».

»Ja», hviskade hon, »ädle grefve Kasimir, jag har dolt något för er».

Han satte sig ned på divanen och lutade hufvudet mot armarne, som han stödde mot det hvita marmorbordet.

»Tala», sade han, »hvad är det?»

»Mins ni», började hon och tonen darrade af smärta och stolthet, »minnes ni den gången, då ni räddade mig undan piskan och ett förnedrande lif, minns ni att ni då på samma gång slet mig bort från den ende vän, jag egde på jorden. Ni var ädelmodig, och ni var grym. Ni gaf mig rikedomens alla fördelar, bekvämligheter, öfverflöd — men frågade ni någonsin efter mig sjelf? Hvad hade icke Pierre gifvit mig? För min skull, gick han in i fattigdom och brist, för min skull mottog han pisksmällarne på sin egen rygg. Hur mången gång bar han mig icke öfver kärr och moras, eller vandrade natten omkring elden, medan jag låg insvept i hans rock och sof, hur mången gång delade han icke sin knappa föda med mig. Så mycket han förmådde stälde han sig emellan mig och lidandet. Kunde jag svika honom, då lyckan började le emot mig? Tack vare er, fick jag en vän, — jag anförtrorde min sorg åt henne. Hon visade mig hvar jag skulle använda allt hvad jag fick af er så rikeligen. Doktor Konrad blef min bankir — Pierrot fick uppfostran. Det var

han, som åtföljde doktor Konrad till baron K:s och uppträdde, utan igenkänna mig, till mitt försvar den der aftonen, ni vet. Menniskorna kalla honom ful — kanhända. — Jag ser med gamla Stinas ögon, och dessutom känner jag hans hjerta. Han kommer med i afton — han har tagit sin examen just nu. Han blir en stor man, säga de; och det är ni, som gjort honom dertill. Från er härflyter det alltsammans.»

Då han icke svarade, och hon fortfarande icke kunde se hans ansigte, vaknade hennes hjerta, hennes röst blef mjuk och öm, då hon fortsatte.

»Fördöm oss icke greve Kasimir. Vi voro två sydländska plantor i en fremmande jord — ensamma — fader- och moderlösa med alla barndomens hågkomster gemensamma, var det underligt att vi höllo tillsammans? Ack, jag talar för oss och jag glömmer att ni lider. Men, greve Kasimir, det är icke förgäfvets jag växt upp ensam med mina tankar i dessa parker. Jag vet något litet hvad tacksamhet och pligt vill säga. Kan min hand vara er till ett stöd och hjälp, så tag den. Vi veta båda hvad vi äro er skyldiga. Han kommer hit endast för att tacka er, säga farväl till sitt nya fädernesland och mig — och sedan resa.»

Då han ännu teg i samma nedböjda ställning, återtog hon oroad och tveksam: »Jag kunde ha dolt det alltsammans för er, men ni vet, jag älskar sanning öfver allting.»

Hon gick intill honom och lade sin hand på hans axel.

»Men så tala då, o, min välgörare! Sönderslit icke mitt hjerta! Jag är ju här hos er. Kasimir, jag skall lära att älska er — jag älskar er redan nog mycket för att till hvarje pris önska att rädda er.»

Ja, hon var der hos honom; hennes hand vidrörde honom, hennes ömma af känsla genombäfvade röst ljud tätt intill hans öra. Och hon talade sanning, mera kanske än hon sjelf förstod. Hon skulle lära att älska honom. Han visste det. Han kände

öfverensstämmelsen i deras skaplynnen, gemensamheten i deras sträfvanden, och dessutom visste han, hvad *hon* ännu aldrig sett, det som fanns i hans hjerta. Han behöfde blott utsträcka armen, och hon skulle hvila der. Förstod hon hvad detta ville säga? Det var kanske endast en darrning i luften, som sade honom, att hon började ana det, der hon stod qvar invid honom, och han vågade ej, för hennes skull kanhända lika mycket som för sin egen, förlänga dessa sekunder af sällhet och af qual. Och ändå — hvarför icke? Vinsten var oerhörd. Den hade blott ett fel — den skulle vara *stulen*.

Han höjde långsamt sitt bleka och vackra ansigte, och i det han sakta sköt henne bort ifrån sig, sade han:

»Du har räddat mig, Antonia. Ändtligen har skorpan, som betäckte mitt verkliga väsen, brustit. Äfven jag älskar sanning och trohet mer än min egen lycka. Ändtligen igenkänner jag mig sjelf — — idealet inom mig, som kan offra, och offra med glädje. Tack, min högsinta flicka för att du icke lät fresta dig af allt detta yttre glitter och prål, som på alla sidor omgifvit dig. Hvem lärde dig midt ibland stora världens falskhet en sådan trohet och en sådan sanning?»

»Det var kanske hon», sade Antonia sakta, »som vi båda älskat.

De tego.

Plötsligt hördes ett buller. Antonia spratt till.

»Jag hör vagnshjul», utbrast hon, »de komma.» Och med ungdomens lyckliga och grymma tanklöshet, förglömde hon allt för ögonblickets sällhet och ilade utför gångstigen för att möta dem.

Han stod ensam qvar. Under några sekunder arbetade en våldsam smärta inom honom, men han kufvade den med kraften af sin starka vilja. Hans drag återtogo en fridfull stillhet. Der han stod lutad mot dörrposten och såg hur de

resande stego ur —, hur man helsade och omfamnade hvarandra, hur den unge mannen, som han nu för första gången såg, tryckte henne mot sitt hjerta, låg det en adel på hans panna, en frihet i hans hållning, en styrka i hela hans väsen, som om han på en gång blifvit helt och hållet omskapad. Det kom milda fläktar från convaljerna i dungen nedanför och smekte honom, trastarne började slå sina vemodiga drillar öfver hans hufvud, solen skickade honom en krona af strålar förr än den sjönk.

Han inandades i ett djupt andedrag aftonens dofter.

»Honorine», sade han djupt skakad, »vi skola mötas. Äfven jag har smakat något af evighetens sötma. Men innan dess vill jag lefva, verka, vara nyttig och göra många lyckliga. Nu först vet jag hvad det är att lefva.»

Och derefter gick äfven han utför gångstigen för att möta sina gäster.

Amanda Kerfstedt.

---

21. H. W. B.

Till L. B.

Den 25 Augusti 1862.

Det var en tid, jag bar en lyra
Och knäpte den, som mången ann',
Och jagade i fåfång yra
En sångmö, som jag aldrig fann.

Men nu min rimmarlust försvinner
I hvardagslifvets poesi,
Liksom, när solens låga brinner,
En danks ej synes deruti.

Du sjelf är solen, klar och stilla,
 Som skiner på min lefnads stig.
 Ej diktens irrbloss mig förvilla,
 De locka knapt, när jag har dig.

Om nu ifrån min gamla lyra
 Jag blåser dammet än en gång,
 Det sker blott för att ge min dyra,
 Min snälla fru en enkel sång.

Haf hjertligt tack för det vår lefnad
 Är, dag för dag, ett ljuft ackord!
 Haf tack för hemmets lugn och trefnad,
 För vården om vår blomstergård!

Haf tack för det ditt hjerta lyser
 Utur ditt glada ögonpar
 Och ger mig värma, om jag fryser,
 Ger tröst, om lyckan mig bedrar!

Änn' större lagrar har du skurit:
 Tag mot min tack, oändligt varm,
 För dem du under hjertat burit
 Och fostrat vid din rika barm!

För dessa barn, vårt lifs klenoder,
 Är alltför stor din makes skuld
 Att kunna gäldas, ädla moder!
 Med tunga ringar utaf guld.

Försmå dock ej en mindre gåfva,
 Så anspråkslös, som sjelf du är,
 Till minne af de små, som lofva
 En öm och sedlig¹⁾ moder kär!

»Förgät mig ej!» din Hedda beder,
 Din Mina, Erik likaså;
 Och se, en engel blickar neder
 Med samma bön ur himlen blå.

¹⁾ Syftar på Sällskapet för öm och sedlig modersvård.

Var ock förvissad, att ditt värde
 Skall ej förgätas af de tre,
 Och att vid tidens gräns den fjerde,
 Med öppen famn, skall mot dig le!

Till densamma.

Den 25 Augusti 1877.

Jag förr besjöng dig, min Lovisa!
 Som glädjens engel på min stig.
 Nu med en ny, en mollstämd visa
 Jag vill i nöden prisa dig.

Ty nu, en tålmodets engel,
 Min tunga vandring stöder du,
 Och visar med din liljestängel
 Emot ett mål, ej sedt ännu.

Ditt hopp — skall lifvet eller döden
 Bekräfta det? hvem vet? Men ack!
 I lif och död, i alla öden
 Tack, tusen tack, ovansklig tack!

---

22. Önskemål för en fortsatt reform af vår qvinnoundervisning.

De sista tjugo åren kunna betecknas såsom den svenska qvinnoundervisningens första reformperiod. För våra läsare vore det onödigt, att här erinra om gången och riktningen af denna reform, hvars arbete tidskriften följt med oafslätlig uppmärksamhet¹⁾. Men huruvida, såsom mången synes böjd att

---

¹⁾ För en öfversigt af hela reformen se art. Den svenska qvinnans arbete af *St.* Årg. 19 sid. 92—187.

tro, allt nu är gjordt som behöfver göras för en förbättrad qvinnoundervisning, eller om reformen bör ytterligare fortgå? I så fall på hvad sätt och i hvilka riktningar? Samt i hvad mån kommuner och redan bestående eller nära förestående vetenskapliga institutioner och samfund härtill borde bidraga? — Detta är frågor af stort intresse, hvilka vi, om våra krafter ej svika och allmänhetens förtroende står oss bi, skulle vilja under den närmaste tiden upptaga till diskussion.

Såsom ett uppslag härtill vilja vi i dag blott framställa några i korthet motiverade önskemål, som vi tro att flertalet af qvinnobildningens vänner kunna förena sig om ¹⁾.

Vi önska då att man ville fullfölja reformen af vår qvinnouppfostran genom att, på skolans alla stadier så väl som i hemmen, taga den fysiska utvecklingens kraf bättre i akt, än hittills skett, samt gifva helsoläran såsom undervisningsämne den plats och det behandlingssätt som dess vikt kräfver;

Genom att ålägga folkskolor och seminarier att lemna lärjungarne tid för praktiskt hedarbete, samt att för dem som sakna sådant arbete anordna obligatoriska kurser i handarbete och hushållslära;

Genom att ordna fortsättningsskolor eller högre lärokurser för arbetsklassens qvinliga ungdom;

Genom att göra det husliga verksamhetsområdet till föremål för studier och en rationelt vetenskaplig undervisning, på det icke, såsom en högt ansedd agronom offentligen yttrat, qvinnorna allt fortfarande må i den inre hushållningen af okunnighet förlösa hvad männen vinna i den yttre;

Genom att erbjuda de qvinliga konstanlagen tillfälle till utveckling på konstslöjdens område, på det de ej alla må trängas upp till den bildande konstens, för mången alltför höga områden;

¹⁾ Härvid beröra vi dock icke önskvärda reformer af elementar- och seminarie-undervisningen.

Genom att göra det qvinliga läkareanlaget till godo äfven för den praktiska sjukvården, på det ej heller här måttliga men värdefulla krafter måtte utestängas från en verksamhet der de kunna blifva fullgoda och drifvas upp till en högre, för hvilken endast den högsta begåfning förslår;

Genom att gifva musikanlag och sångröster äfvensom de sceniska anlagen en naturenligare och mera nationel utbildning;

Genom att bevilja större anslag till understöd af högre flickskolor;

Genom att göra qvinnor valbara till medlemmar af skolråd och skolstyrelser samt påbjuda att åtminstone *en* kvinna skall hafva plats i styrelsen för hvarje flickskola; samt slutligen

Genom att som mål för den högre intellektuella undervisningen ej endast ställa en viss grad af allmän bildning eller ett visst för en telegrafist- eller seminarieexamen eller en universitetsgrad nödigt kunskapsmått, utan ock uppställa *mål för* och ge tillfälle till *kontroll af sjelfstudier*, företagna utan direkt praktiskt ändamål — *af kunskapen sökt för dess egen skull*.

Kortare sammanfattade bilda dessa önskemål följande program.

— Handarbete och hushållslära bland folkskolans och lärarinneseminariernas läroämnen.

— Högre lärokurser för allmogens och arbetsklassens qvinnor.

— Högre och lägre hushållsskolor eller kurser för utbildning af husmödrar och tjenarinnor.

— Undervisningskurser i helsolära och sjukvård.

— Skolor för konstslöjd omfattande så väl teori som teknik.

— Reform af sångundervisningen på alla stadier.

— Reform af Kongl. teaterns elevskola.

— Rikare understöd åt högre flickskolor med motsvarande antal frielever.

— Qvinnor, medlemmar i skolråd och skolstyrelser.

— Lärokurser i olika ämnesgrupper, ledande dels till gymnasialstadiet, dels till högskolestadiet, utan tvånget af skolornas ansträngande mångläseri.

— Offentliga examenskommissioner, inför hvilka qvinliga studerande egde att inom vissa ämnesgrupper och på gifna vilkor få sina, på egen hand, eller i ofvannämnda lärokurser inhemtade kunskaper pröfvade och intygade.

I det program för en förtgående reform af qvinnoundervisningen, som vi här dristat utkasta, förekommer ingenting alldeles nytt eller oförsökt, om ej möjligen förslaget att tillämpa en vetenskaplig undervisning på den inre hushållningen, samt den af vår förnämsta sånglärarinna lånade tanken på en nordisk sångskola¹⁾. Icke heller kan det vara vår mening att programmet, äfven om det i hufvudsak skulle vinna allmänt gillande, bör genomföras annat än gradvis, i mån som man vinner erfarenhet och som kommuner och enskilda institutioner befinnas villiga att deltaga i kostnaden och arbetet.

Vi hafva, som sagdt, här endast velat gifva grundritningen till en framtidsplan, öppen för och påkallande diskussion mellan olika tänkande, och hoppas vi i nästa häfte få inleda detta tankeutbyte genom att meddela en uppsats af en skolvän rörande nyttan af fria lärokurser och examenskommissioner, be-lyst af exempel från de stora kulturländerna.

23. Mönster till en mindre flossamatta följer, komponerad af fru H. Winge med motiv af en skånsk åkedyna. Billigt garn i riktiga färger kan requireras hos Handarbetets Vänner, Stockholm. Medlemmar af föreningen erhålla derjemte anvisning hur väfven uppsattes jemte ett litet prof å densamma.

¹⁾ Se art. Till våra musikvänner Aftbl. 1877 N:o 262 och Det uppväxande släktets sång Aftbl. 1876 N:o 82.

